

**VAMMAISTEN OPISKELIJOIDEN
VALMENTAVA JA KUNTOUTTAVA
OPETUS JA OHJAUS
AMMATILISESSA
PERUSKOULUTUKSESSA
2010**

© Opetushallitus

Kansi: Mainostoimisto Pramedia Oy

Graafinen suunnittelu: Layout Studio Oy/Marke Eteläaho

Taitto: Layout Studio Oy/Marke Eteläaho

Viimeistely: **sedu**

ISBN 978-952-13-4402-2 (nid.)

ISBN 978-952-13-4403-9 (pdf)

Oy Fram Ab, Vaasa 2010

MÄÄRÄYS

27.1.2010

9/011/2010

Voimassaoloaika: 1.8.2010 alkaen toistaiseksi

Säännökset, joihin toimivalta määräyksen antamiseen perustuu:

L 630/1998, 13 § 2 mom

A 811/1998, 8 a §, 10 § 4 mom

Kumoo Opetushallituksen määräyksen

17.3.2000 nro 42/011/2000

sekä tämän koulutuksen osalta seuraavat määräykset

27.8.2004 nro 28/011/2004

13.2.2007 nro 5/011/2007

Muuttaa Opetushallituksen määräystä

-

OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus ammatillisessa peruskoulutuksessa

Opetushallitus on päättänyt Vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen ammatillisessa peruskoulutuksessa –opetussuunnitelman perusteista liitteen mukaisesti.

Määräystä on noudatettava 1.8.2010 jälkeen alkavassa vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja hyväksyä opetusta varten opetussuunnitelma noudattaen, mitä näissä opetussuunnitelman perusteissa on määrätty.

Koulutuksen järjestäjä ei voi jättää noudattamatta tätä määräystä tai poiketa siitä.

Pääjohtaja

Timo Lankinen

Opetusneuvos

Aira Rajamäki

LIITE

Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus ammatillisessa peruskoulutuksessa –opetussuunnitelman perusteet

SISÄLTÖ

	JOHDANTO	6
1	VAMMAISTEN OPISKELIJOIDEN VALMENTAVAN JA KUNTOUTTAVAN OPETUKSEN JA OHJAUKSEN TAVOITTEET JA KOULUTUKSEN MUODOSTUMINEN	8
1.1	Koulutuksen tehtävät ja tavoitteet	8
1.2	Koulutuksen muodostuminen ja rakenne	9
1.2.1	Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (Valmentava I)	10
1.2.1.1	Koulutuksen tavoitteet	10
1.2.1.2	Opintojen muodostuminen	11
1.2.2	Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (Valmentava II)	11
1.2.2.1	Koulutuksen tavoitteet	12
1.2.2.2	Opintojen muodostuminen	12
1.3	Elinikäisen oppimisen avaintaidot	13
2	OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEIDEN TOIMEENPANO	16
2.1	Opetussuunnitelman laadinta ja sisältö	16
2.1.1	Opetussuunnitelman yhteinen osa	17
2.1.2	Vammaisten opiskelijoiden valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta koskeva opetussuunnitelman osa	17
2.2	Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS ja henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, HOPS	181
3	VALMENTAVA I – AMMATILLISEEN PERUSKOULUTUKSEEN VALMENTAVAN JA KUNTOUTTAVAN OPETUKSEN JA OHJAUKSEN TAVOITTEET JA ARVIOINTI	21
3.1	Opiskeluvalmiudet	2
3.2	Toimintakyvyn edistyminen	24
3.3	Ammatinvalinta ja työelämävalmiudet	28
3.4	Koulutusalaakohtaiset valmentavat opinnot	29
3.4.1	Koulutusalaakohtaiset ammatillisiin opintoihin valmentavat opinnot	29
3.4.2	Koulutusalaakohtaiset työelämään valmentavat opinnot	30
3.5	Valinnaiset opinnot	30
4	VALMENTAVA II – TYÖHÖN JA ITSENÄISEEN ELÄMÄÄN VALMENTAVAN JA KUNTOUTTAVAN OPETUKSEN JA OHJAUKSEN TAVOITTEET JA ARVIOINTI	31
4.1	Opiskeluvalmiudet	31
4.2	Toimintakyvyn edistyminen	33
4.3	Työelämävalmiudet	37
4.4	Valinnaiset opinnot	38

5	OPISKELIJAN ARVIOINTI	39
5.1	Arvioinnin tehtävät, tavoitteet ja arvioinnista tiedottaminen	39
5.2	Opiskelijan toimintakyvyn ja osaamisen tunnistaminen	39
5.3	Oppimisen ja osaamisen arviointi	41
5.4	Arviointiin liittyvät muut määräykset	42
5.5	Todistukset	44
5.6	Maahanmuuttaja- ja eri kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden arviointi	46
6	MUUT MÄÄRÄYKSET	47
6.1	Opinto-ohjaus	47
6.2	Työelämään valmentautuminen ja työturvallisuus	49
6.3	Kuntoutuminen	50
6.4	Yhteisöllisyys	52
6.5	Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö	52
6.6	Maahanmuuttajien ja eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetus	53
6.7	Opiskelijahuolto ja moniammatillinen yhteistyö	54
6.8	Nivelvaiheyhteistyö	56
7	LIITEOSA	58
7.1	Vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen kuvaus ja arvoperusta	58
7.2	Erityisopetuksen järjestäminen	59
7.3	Käsitteiden kuvausta	60

JOHDANTO

Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 630/1998, 3 §:n mukaan ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä järjestettävää, ei tutkintoon johtavaa koulutusta.

Asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta 8 a § (9.12.1999/1139) valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen laajuus on vähintään 20 ja enintään 40 opintoviikkoa, erityisten syiden perusteella koulutuksen laajuus voi olla kuitenkin enintään 80 opintoviikkoa. Koulutuksen tavoitteena on valmentaa ja kuntouttaa opiskelija ammatilliseen peruskoulutukseen siirtymistä varten.

Jos opiskelijan ei vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista siirtyä ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen, valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen laajuus on vähintään 40 ja enintään 120 opintoviikkoa. Koulutuksen tavoitteena on tällöin valmentaa ja kuntouttaa työhön ja itsenäiseen elämään.

Opetushallituksen vahvistamat opetussuunnitelman perusteet ovat määräys, jota koulutuksen järjestäjän tulee noudattaa opetussuunnitelmassaan ja koulutusta järjestäessään.

Koulutuksen tehtävänä on antaa vammaisuuden, sairauden, kehityksen viivästyminen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi runsaasti erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille lisää valmiuksia, mahdollisuuksia ja edellytyksiä ammatilliseen peruskoulutukseen, työhön ja itsenäiseen elämään.

Koulutuksen tehtävänä on toimia nivelvaiheen koulutuksena perusopetuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen välillä. Lisäksi koulutus tukee aikuisena vammautuneen tai sairastuneen opiskelijan uudelleen kouluttautumista ja siirtymistä takaisin työelämään tai koulutukseen. Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kuntoutumista tukevien tahojen kanssa.

Koulutuksen toteuttaminen edellyttää erityispedagogisia lähestymistapoja, monipuolisia ja joustavia opetusmenetelmiä, toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Opiskelijan tukitoimien jatkuvuuden, oikeellisuuden ja riittävyyden turvaamisen lähtökohtana on tiedon siirtyminen koulutuksen nivelvaiheissa, verkostoyhteistyö,

moniammatillisen osaamisen hyödyntäminen sekä yhteistyö kodin ja oppilaitoksen välillä.

Vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen tavoitteet ja opinnot määräytyvät joustavasti opiskelijan yksilöllisten voimavarojen ja hänen elämäntilanteensa mukaisesti.

VAMMAISTEN OPISKELIJOIDEN VALMENTAVAN JA KUNTOUTTAVAN OPETUKSEN JA OHJAUKSEN TAVOITTEET JA KOULUTUKSEN MUODOSTUMINEN

1.1 KOULUTUKSEN TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

Vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija kehittää koulutuksen aikana osaamistaan, hankkii ammatillisessa koulutuksessa, työelämässä ja itsenäisessä elämässä tarvitsemiaan valmiuksia sekä selkiyttää tulevaisuuden suunnitelmiaan. Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus edistää erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tasavertaisuutta koulutuksessa, työelämässä ja hyvän elämän saavuttamisessa yhteiskunnan jäsenenä. Koulutus tukee opiskelijan kokonaisvaltaista kasvua ja tasapainoista kehitystä hyödyntämällä elämäntapa- ja elämäntilanteiden periaatteita. Tällä tarkoitetaan nuoruuteen ja aikuisuuteen liittyvien psykososiaalisten kehitysvaiheiden ja -tehtävien tunnistamista ja yksilöllisten ohjaustarpeiden huomioon ottamista.

Koulutuksen tavoitteena on, että opiskelija osallistuu mahdollisimman itsenäisesti, pitkäjänteisesti ja vastuullisesti opiskeluunsa ja elämäänsä koskevaan suunnitteluun ja suunnitelmiansa toteuttamiseen. Tavoitteena on, että opiskelija kasvaa sisäiseen yrittäjyyteen. Tällä tarkoitetaan yritteliästä elämäntapaa, halua kehittää itseään ja työskennellä tavoitteellisesti vahvuuksia hyödyntäen. Sisäinen yrittäjyys käsittää myös rohkeuden kokeilla erilaisia asioita opiskelussa, työssä ja arjessa.

Kuntoutuminen ja opiskelu nivELYT VÄT TOISIINSA. Kuntoutuminen integroituu joustavasti opiskelijan opiskelupäivään ja oppimiseen. Opetuksen järjestämisen ja toteuttamistavan tulee tukea opiskelijan kuntoutumista.

Vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta käytetään jäljempänä ilmaisua työpaikalla tapahtuva työelämään valmentautuminen. Sen järjestämisessä tulee noudattaa, mitä lain 630/98, 16 §:ssä on säädetty työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta.

1.2

KOULUTUKSEN MUODOSTUMINEN JA RAKENNE

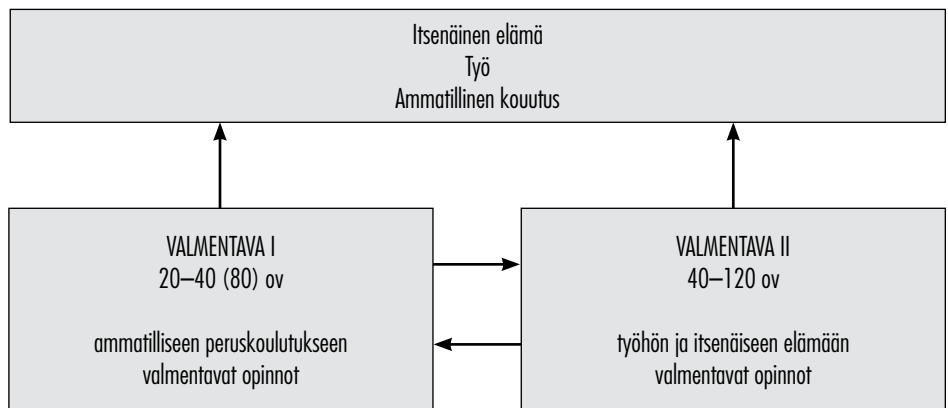
Opiskelijalla on valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa useita vaihtoehtoisia opintopolkuja, jotka perustuvat yksilöllisiin ratkaisuihin henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS), henkilökohtaisen opetussuunnitelman ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) mukaisesti.

Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus jakaantuu kahteen vaihtoehtoon, jotka eroavat toisistaan tavoitteiden osalta:

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa (Valmentava I) opiskelijan keskeisenä tavoitteena on suuntautua koulutuksen jälkeen kiinnostustaan ja edellytyksiään vastaavaan ammatilliseen koulutukseen ja työelämään.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa (Valmentava II) opiskelijan keskeisenä tavoitteena on itsenäistyä elämän eri osa-alueilla ja valmentautua työhön.

Koulutuksen järjestäjän päätöksellä opiskelija valitaan Valmentava I:n tai Valmentava II:n opiskelijaksi. Koulutuksen järjestäjän päätöksellä voi opiskelija siirtyä opintojensa kuluessa Valmentava I:n opinnoista Valmentava II:n opintoihin tai päinvastoin.

Kuvio 1. Vaihtoehtoiset opintopolut vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa.

1.2.1 Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (Valmentava I)

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa (Valmentava I) opiskelija suuntautuu koulutuksen jälkeen kiinnostustaan ja edellytyksiään vastaavaan ammatilliseen koulutukseen ja työelämään.

Koulutuksen laajuus on vähintään 20 opintoviikkoa ja enintään 40 opintoviikkoa. Erityisestä syystä opintojen laajuus voi olla enintään 80 opintoviikkoa.

1.2.1.1 KOULUTUKSEN TAVOITTEET

Koulutuksen tavoitteena on, että opiskelijan opiskeluvalmiudet kehittyvät, ja hän osaa itsenäisesti ja tavoitteellisesti hankkia tietoja ja taitoja sekä hyödyntää monipuolisesti ja kriittisesti erilaisia tietolähteitä. Hän löytää itselleen soveltuvan tavan työskennellä ja kykenee työskentelemään erilaisissa ympäristöissä.

Koulutuksen tavoitteena on myös, että opiskelijalla on mahdollisimman todenmukainen kuva työelämästä, erilaisista ammateista ja koulutuksen vaihtoehdoista. Hänelle myös selkiytyy käsitys vahvuuksistaan ja tuen tarpeistaan, joiden pohjalta hän pystyy arvioimaan ja rakentamaan omia ammatillisia jatkosuunnitelmiaan.

Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija luottaa omiin kykyihinsä, selviytyy päivittäisen elämän tilanteista ja kehittää arkielämässä tarvitsemiaan valmiuksia.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (Valmentava I) muodostuu valmentavista opinnoista, joilla tarkoitetaan opiskeluvalmiuksia, toimintakykyä sekä ammatinvalintaa ja työelämävalmiuksia tukevia opintoja. Opintoihin voi sisältyä myös koulutuslakohtaisia valmentavia opintoja, joilla tarkoitetaan koulutuslakohtaisia ammatillisiin opintoihin tai koulutuslakohtaisia työelämään valmentavia opintoja. Lisäksi opiskelijan opintoihin sisältyy valinnaisia opintoja.

Opinnot tukevat koulutuksen nivelvaiheessa opiskelijaa, jolla ei ole vielä näkemystä ammatillisesta suuntautumisestaan eikä tarpeellista tietoa ammatillisista vaihtoehdoista tai omista vahvuuksistaan ja tuen tarpeistaan.

Koulutuslakohtaiset valmentavat opinnot tukevat opiskelijaa kiinnostuksen ja motivaation mukaisiin koulutuslakohtaisiin ammatillisiin opintoihin tai koulutuslakohtaisiin työelämään valmentaviin opintoihin. Koulutuslakohtaisten koulutukseen valmentavien opintojen jälkeen opiskelijan tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon suorittaminen. Koulutuslakohtaisten työelämään valmentavien opintojen jälkeen opiskelijan tavoitteena on työllistyminen.

Valinnaiset opinnot tukevat opiskelijan ammatillista kasvua, hyvinvointia ja kuntoutumista.

1.2.1.2 OPINTOJEN MUODOSTUMINEN

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus, 20–40 (80) ov (Valmentava I) opintojen tarkemmat sisällöt määräytyvät opiskelijan osaamisen ja tarpeiden mukaisesti. Opinnot kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan (HOPS).

Taulukko 1 Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus, 20–40 (80) ov (Valmentava I) opintojen muodostuminen.

OPINNOT	
Opiskeluvalmiudet	Oppimaan oppiminen Viestintä ja vuorovaikutus Toinen kotimainen kieli ja/tai vieraat kielet Matematiikka Tietotekniikka
Toimintakyvyn edistyminen	Yhteiskunnassa toimiminen Itsetuntemus ja sosiaaliset taidot Arkielämäntaidot Vapaa-aika Liikunta ja motoriset taidot Terveystieto Taide ja kulttuuri
AmmatINVALINTA JA TYÖELÄMÄVALMIUDET	Ammatillisen koulutuksen tuntemus Työelämävalmiudet ja työelämään valmentautuminen
Koulutuslakohtaiset valmentavat opinnot	Koulutuslakohtaiset ammatillisiin opintoihin valmentavat opinnot Koulutuslakohtaiset työelämään valmentavat opinnot
Valinnaiset opinnot	

1.2.2 Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (Valmentava II)

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa (Valmentava II) opiskelija itsenäistyy elämän eri osa-alueille ja valmentautuu työhön.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (Valmentava II) on laajuudeltaan vähintään 40 opintoviikkoa ja enintään 120 opintoviikkoa. Koulutuksen järjestäjän päätöksellä voidaan opiskelijan opiskeluaikaa muuttaa yksilöllisten tarpeiden ja tavoitteiden mukaan. Opiskelun tavoitteet ja painopistealueet voivat muuttua opiskelun kuluessakin mm. opiskelijan elämäntilanteen tai terveydentilan muutoksien vuoksi.

Opiskelija, jonka keskeisenä tavoitteena on valmentautuminen työhön ja itsenäiseen elämään sekä samalla omatoimisuuden, arkielämäntaitojen ja toimintakyvyn edistäminen, ohjataan opiskelemaan Valmentava II:een.

1.2.2.1 KOULUTUKSEN TAVOITTEET

Koulutuksen tavoitteena on, että opiskelija kehittää omatoimisuuttaan ja toimintakykyään erilaisissa ympäristöissä. Hän saa valmiuksia elinikäiseen oppimiseen, omaksuu itselleen sopivia keinoja selviytyä arjessa ja osaa toimia yhteiskunnan aktiivisena jäsenenä. Opiskelija selviytyy jokapäiväisessä elämässä mahdollisimman itsenäisesti ja kykenee ottamaan vastuuta elämästään omien edellytystensä mukaan.

Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija hankkii tietoa työelämästä ja löytää yhdessä yhteistyötahojensa kanssa sopivan muodon osallistua työelämään sekä valmentautuu toimimaan työyhteisön jäsenenä.

Valmentava II -koulutuksen alkuvaiheessa opiskelijoiden tavoitteissa painottuvat vahvuuksien ja tuen tarpeiden kartoittaminen, itsetuntemuksen ja -luottamuksen ja arkielämän taitojen lisääminen. Opintojen kuluessa opiskelija hankkii valmiuksia työhön ja itsenäiseen elämään yhteistyössä kotikunnan ja tukiverkoston kanssa. Tavoitteena on, että opiskelija löytää työn ja toimeentulon, asumisen, vapaa-ajan, sosiaalisten suhteiden ja kuntoutumisen osalta kokonaisvaltaisen ratkaisun hyvään elämään. Koulutuksen aikana selvitetään itsenäisen elämän edellyttämät ohjaus- ja tukipalvelut sekä apuvälineet.

1.2.2.2 OPINTOJEN MUODOSTUMINEN

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (Valmentava II) muodostuu opiskeluvalmiuksia, toimintakykyä sekä työelämävalmiuksia tukevista opinnoista. Lisäksi opiskelijan opintoihin sisältyy valinnaisia opintoja.

Opintojen tarkemmat sisällöt määräytyvät opiskelijan osaamisen ja tarpeiden mukaisesti. Opinnot kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan (HOPS).

Taulukko 2 Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus 40–120 ov (Valmentava II) opintojen muodostuminen.

OPINNOT	
Opiskeluvalmiudet	Oppimaan oppiminen Viestintä ja vuorovaikutus Toinen kotimainen kieli ja/tai vieraat kielet Matematiikka Tietotekniikka
Toimintakyvyn edistyminen	Yhteiskunnassa toimiminen Itsetuntemus ja sosiaaliset taidot Arkielämäntaidot ja itsenäisen asumisen valmiudet Vapaa-aika Liikunta ja motoriset taidot Terveystieto Taide ja kulttuuri
Työelämävalmiudet	Työelämävalmiudet ja työelämään valmentautuminen
Valinnaiset opinnot	

1.3 ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Elinikäisen oppimisen avaintaidoilla tarkoitetaan osaamista, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, tulevaisuuden ja uusien tilanteiden haltuunotossa sekä työelämän muuttuvissa olosuhteissa selviytymisessä. Elinikäisen oppimisen taidot ovat tärkeä osa ammattitaitoa ja kuvastavat yksilön älyllistä joustavuutta ja erilaisista tilanteista selviytymistä. Ne lisäävät kaikilla aloilla tarvittavaa ammattisivistystä ja kansalaisvalmiuksia, ja niiden avulla opiskelijat pystyvät seuraamaan yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuvia muutoksia ja toimimaan muuttuvissa oloissa. Niillä on myös suuri merkitys yksilön elämän laatuun ja persoonallisuuden kehittymiseen.

Elinikäisen oppimisen avaintaitojen tavoitteet on kuvattu tässä opetussuunnitelman perusteessa ammatillisen peruskoulutuksen vastaavia tavoitteita mukaellen. Vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa tavoitteet muokataan opiskelijan yksilöllisten tavoitteiden mukaan.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot otetaan huomioon opintojen sisällöissä eikä niitä arvioida erikseen.

Elinikäisen oppimisen avaintaitojen kuvaus

Oppiminen ja ongelmanratkaisu

Opiskelija suunnittelee toimintaansa sekä kehittää itseään ja työtään. Hän arvioi omaa osaamistaan. Hän ratkaisee työssään ongelmia sekä tekee valintoja ja päätöksiä. Hän toimii työssään joustavasti, innovatiivisesti ja uutta luovasti. Hän hankkii tietoa, jäsentää, arvioi ja soveltaa sitä.

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Opiskelija toimii tilanteen vaatimalla tavalla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä ilmaisee itseään yksilöllisellä kommunikaatitavallaan. Hän toimii yhteistyökykyisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä sekä kohtelee erilaisia ihmisiä tasavertaisesti. Hän noudattaa yleisesti hyväksytyjä käyttäytymissääntöjä ja toimintatapoja. Hän hyödyntää saamaansa palautetta toiminnassaan.

Ammattietiikka

Opiskelija toimii tehtävissään ammatin arvoperustan mukaisesti. Hän sitoutuu työhönsä ja toimii vastuullisesti noudattaen tehtyjä sopimuksia ja ammattiinsa kuuluvaa etiikkaa.

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky

Opiskelija toimii turvallisesti ja vastuullisesti työ- ja vapaa-aikana sekä liikenteessä ja ylläpitää terveellisiä elintapoja sekä toiminta- ja työkykyään. Hän työskentelee ergonomisesti ja hyödyntää terveysliikuntaa sekä ehkäisee työhön ja työympäristöön liittyviä vaaroja ja terveyshaittoja.

Aloitekyky ja yrittäjyys

Opiskelija edistää toiminnallaan tavoitteiden saavuttamista. Hän toimii aloitteellisesti ja asiakaslähtöisesti. Hän suunnittelee toimintaansa ja työskentelee tavoitteiden saavuttamiseksi. Hän toimii taloudellisesti ja tuloksellisesti ja johtaa itseään. Hän mitoittaa oman työnsä tavoitteiden mukaan.

Kestävä kehitys

Opiskelija toimii kestävän kehityksen ekologisten, taloudellisten, sosiaalisten sekä kulttuuristen periaatteiden mukaisesti. Hän noudattaa alan työtehtävissä keskeisiä kestävän kehityksen säädöksiä, määräyksiä ja sopimuksia.

Estetiikka

Opiskelija ottaa toiminnassaan huomioon esteettiset tekijät. Hän edistää tai ylläpitää työympäristönsä viihtyisyyttä ja muuta esteettisyyttä.

Viestintä ja mediaosaaminen

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja viestii monimuotoisesti ja vuorovaikutteisesti tilanteeseen sopivalla tavalla hyödyntäen kielitaitoaan. Opiskelija havainnoi, tulkitsee sekä arvioi kriittisesti erilaisia mediatuotteita. Hän käyttää mediaa ja viestintäteknologiaa sekä tuottaa media-aineistoja.

Matematiikka ja luonnontieteet

Opiskelija käyttää peruslaskutoimituksia tehtävissään vaadittavien ja arkipäivän laskutehtävien ratkaisemisessa. Hän käyttää esim. kaavoja, kuvaajia, kuvioita ja tilastoja ammattitehtävien ja -ongelmien ratkaisemisessa. Opiskelija soveltaa fysiikan ja kemian lainalaisuuksiin perustuvia menetelmiä ja toimintatapoja työssään.

Teknologia ja tietotekniikka

Opiskelija hyödyntää ammatissa käytettäviä teknologioita monipuolisesti. Hän ottaa työssään huomioon tekniikan hyödyt, rajoitukset ja riskit. Hän käyttää tietotekniikkaa monipuolisesti työtehtävissään ja kansalaisena.

Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit

Opiskelija osallistuu rakentavalla tavalla yhteisön toimintaan ja päätöksentekoon. Hän toimii oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti sekä tehtävissään että arkielämässä. Hän noudattaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakeja. Hän toimii asiallisesti ja työelämän vaatimusten mukaisesti eri kulttuuritaustan omaavien ihmisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEIDEN TOIMEENPANO

2.1 OPETUSSUUNNITELMAN LAADINTA JA SISÄLTÖ

Lain 630/1998 14 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä koulutusta varten opetussuunnitelma. Vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opetussuunnitelman tulee perustua tässä asiakirjassa oleviin opetussuunnitelman perusteisiin. Sen tulee sisältää toimenpiteet koulutukselle asetettujen tehtävien ja tavoitteiden saavuttamiseksi (L 630/1998, 5 §). Opetussuunnitelma tulee hyväksyä erikseen suomen-, ruotsin- ja saamenkieliseen koulutukseen sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaan koulutukseen.

Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelma on julkinen asiakirja. Opetussuunnitelma säätelee ja ohjaa koulutuksen järjestäjän toteuttamaa koulutusta ja opetuksen läheisesti liittyvää muuta toimintaa. Opiskelijan oikeusturvan takaamiseksi opetussuunnitelman tulee antaa opiskelijalle riittävät tiedot koulutukseen sisältyvistä opinnoista ja opintojen suorittamiseen liittyvistä järjestelyistä. Opetussuunnitelma toimii myös sisäisen ja ulkoisen arvioinnin pohjana ja antaa mahdollisuuden arvioida koulutuksen järjestäjän toteuttaman koulutuksen vaikuttavuutta.

Koulutuksen järjestäjä varaa koulutukseen tarvittavat voimavarat. Koulutuksen järjestäjä huolehtii opetussuunnitelmassa siitä, että opiskelija voi saavuttaa koulutukselle asetetut tavoitteet, saa riittävästi opetusta ja tarvitsemaansa ohjausta koulutuksen järjestämistavasta riippumatta oppilaitoksen työpäivinä, myös työelämään valmentautumisen aikana.

Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelma sisältää kaikkia koulutusaloja ja tutkintoja varten yhteisen osan ja tutkinto- tai koulutuskohtaisesti eriytyvät osat.

2.1.1 Opetussuunnitelman yhteinen osa

Opetussuunnitelman yhteisessä osassa määritellään ammatilliselle peruskoulutukselle ja muille siihen kuuluville koulutuksille yhteiset periaatteet ja menettelytavat sekä koulutuksen järjestäjän keskeiset arvot. Vammaisten opiskelijoiden valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta varten ei laadita erillistä yhteistä osaa, vaan koulutuksen järjestäjän yhteisen opetussuunnitelman osan laadinnan määräykset koskevat myös vammaisten opiskelijoiden valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta.

Koulutuksen järjestäjän tulee sisällyttää opetussuunnitelmaan koulutuksellista tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja kestävästä kehitystä edistävät suunnitelmat toimenpiteineen. Koulutuksen järjestäjän tulee ottaa koulutuksen järjestämisessä huomioon myös muiden säädösten koulutusta koskevat velvoitteet.

2.1.2 Vammaisten opiskelijoiden valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta koskeva opetussuunnitelman osa

Koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman tulee sisältää myös suunnitelma vammaisten opiskelijoiden valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta varten. Opetussuunnitelman koulutuskohtaisessa osassa määrätään valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opintojen järjestäminen yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien (esim. perusopetus tai lukio), muiden viranomaistahojen ja työelämän kanssa. Lisäksi määrätään opetuksen ajoitus, oppimisympäristöt ja opetusmenetelmät, joiden avulla opiskelija voi saavuttaa koulutuksen vaatimukset ja tavoitteet.

Vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opetussuunnitelman toimeenpanossa on erityisesti otettava huomioon henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien mahdollistaminen, riittävien yhteisöllisten kokemusten takaaminen sekä kuntoutuksellisen näkökulman yhdistäminen opetukseen ja ohjaukseen.

Vammaisten opiskelijoiden valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta koskevassa opetussuunnitelman osassa määrätään myös koulutuksen järjestäjän tarjoamat opinnot muista tutkinnoista ja koulutuksista, esimerkiksi ammatillisista perustutkinnoista.

Opetussuunnitelman tulee sisältää ainakin seuraavat asiat:

- ♦ koulutukseen kuuluvien opintojen muodostumisen
- ♦ opintojen etenemisen, ajoituksen ja järjestämisen
- ♦ koulutusaloittaisten ammatillisten opintojen tarjonnan
- ♦ suunnitelman opiskelijan arvioinnista (sisältää oppimisen ja osaamisen arvioinnin) ja arviointimenetelmistä
- ♦ opintojen tavoitteet ja arvioinnin kohteet siltä osin kuin niitä ei ole opetussuunnitelman perusteissa määritelty
- ♦ henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnan, toteuttamisen ja seurannan
- ♦ opiskelijahuollon palvelujen ja moniammatillisen yhteistyön toteuttamisen
- ♦ kodin ja oppilaitoksen välisen yhteistyön toteuttamisen
- ♦ kuntoutumisen tukemisen huomioon ottamisen koulutuksessa
- ♦ yhteisöllisyyden huomioon ottamisen koulutuksessa.

Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen osa laaditaan erikseen Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta (Valmentava I) ja Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta (Valmentava II).

2.2 HENKILÖKOHTAINEN OPETUKSEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVA SUUNNITELMA, HOJKS JA HENKILÖKOHTAINEN OPISKELUSUUNNITELMA, HOPS

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus on tarkoitettu erityisopetusta tarvitseville opiskelijoille, joille on laadittava aina kirjallinen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) (L 630/1998, 20 §). Suunnitelman tulee sisältää (A 811/1998, 8 § mukaan)

- ♦ suoritettava koulutus
- ♦ opetuksessa noudatettavat opetussuunnitelman perusteet
- ♦ koulutuksen laajuus
- ♦ opiskelijalle laadittu henkilökohtainen opetussuunnitelma
- ♦ opiskelijan saamat erityiset opetus- ja opiskelijahuollon palvelut
- ♦ muut henkilökohtaiset palvelu- ja tukitoimet sekä
- ♦ erityisopetuksen perustelut.

HOJKS tulee laatia opiskelijan, huoltajien, opetus- ja opiskelijahuollon henkilöstön sekä opiskelijan asioita hoitavien kotikunnan viranomaisten sekä kuntoutus- ja tukiverkoston kanssa yhteistyössä. Nivelvaiheesta riippuen verkostoon voi kuulua opiskelijan lähettävän tai vastaanottavan tahon toimijoita.

Henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan sisältyy henkilökohtainen opetussuunnitelma, jossa on määritelty opintojen tavoitteet, sisällöt, toteutus ja laajuus.

Opiskelijan edistymistä tulee seurata koulutuksen aikana, ja henkilökohtaisia tavoitteita ja tukitoimia on muutettava tarpeen mukaan.

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS)

Vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen lähtökohtana ovat opiskelijan tarpeet. Opintojen laajuus ja sisältö tulee suunnitella yksilöllisesti ja joustavasti. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, HOPS, on työväline yksilöllisen oppimispolun toteutuksessa ja seurannassa. Tavoitteena on, että ammatillinen peruskoulutus tai työhön sijoittuminen ovat tarkoituksenmukaisia.

Suunnittelussa otetaan huomioon opiskelijan nykytilanne, koulutustausta, koulutustarpeet ja kehittymismahdollisuudet sekä kuntoutumisen tarpeet. Näitä ovat mm. opiskelijan vahvuudet ja osaaminen, opiskelijan omat tavoitteet, oppimisvalmiudet ja oppimisvaikeudet, arkielämän hallintaan liittyvät tuen tarpeet sekä muut tuen tarpeet. Samoin selvitetään opiskelijan aikaisempi osaaminen käyttämällä luotettavia arviointimenetelmiä.

Vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa selvitetään erityisesti opiskelijan toimintakykyä sekä kykyä tai mahdollisuuksia selviytyä jokapäiväisen elämän haasteista. Näitä ovat itsestä huolehtiminen, työ, opiskelu, ihmissuhteet, vapaa-aika ja harrastukset. Toimintakyky koostuu fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista edellytyksistä.

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS) tukee opiskelijan urasuunnittelua ja kehittää hänen valmiuksiaan itsearvioinnissa. Se perustuu opiskelijan oman opiskelun suunnitteluun, yksilöllisiin valintoihin, opinnoissa etenemiseen ja oppimisen arviointiin. Opiskelijaa ohjataan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnassa ja sen toteutumisen seurannassa. Opiskelijaa ohjataan myös tekemään omaa oppimistaan koskevia päätöksiä. Opiskelija sitoutuu ja motivoituu henkilökohtainen opiskelusuunnitelman toteuttamiseen koulutuksen ajaksi.

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadintaan osallistuvat opettaja tai opettajat ja tarvittaessa opinto-ohjaaja sekä muut tahot opiskelijan kanssa yhdessä neuvotellen. Suunnitelmassa määritellään oppimisen tavoitteet, opintojen suorit-

taminen, suoritustavat, ajoitus sekä opintojen arviointi. Laadinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset oppimistyylit. Mahdolliset oppimista vaikeuttavat tekijät tunnistetaan ja opiskelijan itseohjautuvuutta ja ammatillista kasvua ohjataan ja tuetaan.

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma sisältää

- ◆ opiskelijan opintojen tavoitteet
- ◆ opintojen laajuudet ja sisällöt
- ◆ opintojen toteutusmenetelmät sekä oppimisympäristöt
- ◆ opintojen ajoituksen ja opinnoissa etenemisen
- ◆ oppimisen ja osaamisen arvioinnin
- ◆ opiskelijan osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen
- ◆ työhön ja/tai ammatilliseen koulutukseen valmentautumisen paikat ja ajat ja tarvittavat tukitoimet
- ◆ opintojen seurannan järjestäminen ja siitä vastaavat henkilöt
- ◆ yhteistyön suunnitelman
- ◆ jatkosuunnitelman.

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteutumista ja opintojen edistymistä seurataan sekä tarvittaessa tarkennetaan ja muutetaan suunnitelmaa opintojen edetessä. Opiskelija ja opettajat arvioivat henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteuttamisen mahdolliset esteet.

3

VALMENTAVA I – AMMATILLISEEN PERUSKOULUTUKSEEN VALMENTAVAN JA KUNTOUTTAVAN OPETUKSEN JA OHJAUKSEN TAVOITTEET JA ARVIOINTI

Vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen lähtökohtana ovat opiskelijan tarpeet. Opintojen tavoitteet, sisältö ja laajuus valitaan ja suunnitellaan opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti ja opintojen arviointi toteutetaan suhteutettuna tavoitteisiin yksilöllisesti ja joustavasti.

3.1 OPISKELUVALMIUDET

OPPIMAAN OPPIMINEN

Tavoitteet

Opiskelija saavuttaa opiskelussaan, työssään ja arkielämässään tarvittavat valmiudet elinikäiseen oppimiseen. Opiskelija saavuttaa opiskelutaidot, jotka tukevat opintoja valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa, ja joiden avulla hän voi jatkaa opintojaan ammatillisessa peruskoulutuksessa. Opiskelija sitoutuu opiskeluun ja löytää motivaation opiskeluunsa. Opiskelija oppii asettamaan omia tavoitteitaan ja työskentelemään tavoitteellisesti.

Opiskelija

- ♦ tunnistaa oman oppimisensa vahvuuksia sekä kehittämishaasteita
- ♦ löytää itselleen sopivia opiskelutekniikoita ja oppimistyytlejä
- ♦ tuntee erilaisia tapoja opiskella ja hankkia tietoa itsenäisesti ja yhteistoiminnallisesti
- ♦ osaa käyttää ammatillisissa peruskoulutuksessa tai työssä tarvittavia opiskelija ongelmanratkaisutaitoja
- ♦ arvioi ja kehittää omia opiskelutaitojaan.

VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS

Tavoitteet

Opiskelija viestii ja toimii vuorovaikutustilanteissa itselle soveltuvimpia kommunikointikeinoja käyttäen arkielämän, ammatillisen peruskoulutuksen ja työelämän edellyttämällä tavalla.

Opiskelija

- ♦ osaa toimia vastavuoroisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- ♦ osaa ilmaista itseään suullisesti ja/tai kirjallisesti arkielämän ja ammatillisen peruskoulutuksen aloittamisen ja työelämän edellyttämällä tavalla
- ♦ löytää oman ilmaisunsa vahvuudet ja uskaltautuu kokeilemaan uusia ilmaisumuotoja
- ♦ ymmärtää suullista ja/tai kirjallista viestintää ammatillisten opintojen ja työelämän edellyttämällä tavalla
- ♦ osaa hyödyntää erilaisia viestintävälineitä ammatillisen peruskoulutuksen ja arkielämän edellyttämällä tavalla.

TOINEN KOTIMAINEN KIELI JA/TAI VIERAAT KIELET

Tavoitteet

Opiskelija kehittää kielitaitoaan siten, että hän voi hyödyntää sitä arkielämässä, ammatillisessa peruskoulutuksessa ja työelämässä.

Opiskelija

- ♦ tuottaa ja vastaanottaa viestejä ymmärrettävästi toisella kotimaisella kielellä ja/tai vieraalla kielellä
- ♦ osaa käyttää kielitaitoaan siten, että voi aloittaa ammatillisen peruskoulutuksen
- ♦ ymmärtää kielitaidon ja kansainvälistymisen merkityksen muuttuvassa maailmassa
- ♦ hyödyntää kielitaitoaan arkielämän toiminnoissa.

MATEMATIIKKA

Tavoitteet

Opiskelija kehittää matemaattisia taitojaan siten, että hän voi hyödyntää niitä arkielämässä, ammatillisessa peruskoulutuksessa ja työelämässä.

Opiskelija

- ♦ osaa käyttää matematiikan perustaitoja siten, että voi aloittaa ammatillisen peruskoulutuksen
- ♦ osaa työelämässä tarvittavia matematiikan käytännön taitoja
- ♦ osaa hyödyntää matematiikan taitojaan arkielämän toiminnoissa.

TIETOTEKNIikka

Tavoitteet

Opiskelija kehittää tietoteknisiä taitojaan siten, että hän voi hyödyntää niitä arkielämässä, ammatillisessa peruskoulutuksessa ja työelämässä.

Opiskelija

- ♦ osaa käyttää tietokoneen perustoimintoja
- ♦ ymmärtää tietotekniikan merkityksen arkielämässä ja yksilöllisenä apuvälineenä
- ♦ osaa ammatillisen peruskoulutuksen aloittamisessa tarvittavien ja työelämässä yleisesti käytössä olevien ohjelmien perusteet
- ♦ osaa käyttää turvallisesti tietoverkkoa ja hyödyntää sitä opiskelussa ja arkielämässä.

3.2 TOIMINTAKYVYN EDISTYMINEN

YHTEISKUNNASSA TOIMIMINEN

Tavoitteet

Opiskelija tuntee oman elämäntilanteensa kannalta keskeiset yhteiskunnan palvelut ja osaa hyödyntää niitä. Opiskelija tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa ja osaa toimia vastuullisen yhteiskunnan jäsenenä. Opiskelija osallistuu ja vaikuttaa oman lähiyhteisönsä päätöksentekoon sekä perehtyy kuluttajan oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Opiskelijan tiedot omasta ja muista kulttuureista lisääntyvät ja hän oppii ymmärtämään kulttuurien monimuotoisuutta.

Opiskelija

- ◆ tuntee yhteiskunnan toimintoja ja palvelujärjestelmää sekä hyödyntää palveluja omassa elämässään
- ◆ toimii omien oikeuksien ja velvollisuuksien mukaisesti
- ◆ osallistuu oman lähiyhteisönsä toimintaan ja päätöksentekoon
- ◆ toimii kuluttajan oikeuksien ja velvollisuuksien edellyttämällä tavalla
- ◆ arvostaa omaa ja muiden kulttuuria ja ymmärtää kansainvälisyyden merkityksen
- ◆ hankkii ja hyödyntää tietoja omasta tai itselleen vieraista kulttuureista.

ITSETUNTEMUS JA SOSIAALISET TAIDOT

Tavoitteet

Opiskelija ottaa vastuuta omaa elämäänsä koskevista ratkaisuista. Opiskelija vaikuttaa omaan elämäntilanteeseensa ja tulevaisuuteensa positiivisella tavalla. Opiskelija arvioi oman ikävaiheensa mukaisesti toimintakykyään ja elämäntilannettaan. Opiskelija rakentaa realistista ja myönteistä minäkuvausta sekä vahvistaa itsetuntoaan. Opiskelija osaa toimia erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Opiskelija

- ♦ kartoittaa ja tunnistaa elämäntilannettaan, toimintakykyään ja sosiaalista toimintaympäristöään
- ♦ tunnistaa omia vahvuuksiaan, voimavarojaan ja kehittämistarpeitaan
- ♦ hahmottaa omaa erityisen tuen tarvettaan ja osaa tarvittaessa pyytää apua
- ♦ vahvistaa omaa itsetuntoaan
- ♦ toimii vuorovaikutteisesti ja rakentavasti erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa
- ♦ käyttäytyy suvaitsevasti ja ymmärtävästi muita kohtaan
- ♦ arvostaa itseään sekä muita henkilöitä tasavertaisina yhteiskunnan jäseninä.

ARKIELÄMÄNTAIDOT

Tavoitteet

Opiskelija selviytyy arkielämään ja asumiseen liittyvistä jokapäiväisistä toimistaan mahdollisimman itsenäisesti.

Opiskelija

- ♦ suunnittelee ja valmistaa kykyjensä mukaisesti terveellistä sekä taloudellista kotiruokaa sekä edistää omaa hyvinvointiaan oikeiden ruokailutottumusten avulla
- ♦ huolehtii henkilökohtaisesta hygieniastaan, pukeutumisestaan ja muusta ulkoisesta olemuksestaan
- ♦ pitää yllä vuorokausirytmää, seuraa ajankäyttöään ja noudattaa aikatauluja
- ♦ luo itselleen viihtyisän ja turvallisen asuinympäristön ja pitää siitä huolta
- ♦ käyttää rahaa mahdollisimman itsenäisesti sekä tekee arkielämään ja itsenäiseen asumiseen liittyviä ostoksia
- ♦ käyttää tarvittaessa apuvälineitä jokapäiväisissä toiminnoissa
- ♦ liikkuu itsenäisesti ja käyttää liikennevälineitä.

VAPAA-AIKA

Tavoitteet

Opiskelija tuntee erilaisia vapaa-ajanviettomahdollisuuksia ja osaa viettää vapaa-aikaansa omaa hyvinvointiaan edistävällä tavalla.

Opiskelija

- ◆ hyödyntää harrastuksia ja vapaa-aikaansa oman hyvinvointinsa edistämiseksi ja sosiaalisten suhteiden luomiseksi
- ◆ tutustuu erilaisiin vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin
- ◆ osaa valita itselleen sopivan harrastuksen
- ◆ ymmärtää vapaa-ajan merkityksen työn ja opiskelun vastapainona.

LIIKUNTA JA MOTORISET TAIDOT

Tavoitteet

Opiskelija edistää liikunnan avulla terveellistä ja aktiivista elämäntapaa ymmärtäen liikunnan merkityksen toiminta- ja työkyvylle. Opiskelija selviytyy jokapäiväisistä karkea- ja hienomotorista toiminnoista itselle soveltuvalla tavalla.

Opiskelija

- ◆ tutustuu monipuolisesti terveyttä, psyykkistä vireystilaa ja hyvinvointia edistävään liikuntaan
- ◆ ylläpitää ja kohottaa fyysistä toimintakykyään liikunnan avulla
- ◆ ymmärtää ergonomian merkityksen omalle terveydelleen
- ◆ valitsee itselleen sopivia liikuntalajeja, joiden kautta hän saa elämyksiä ja myönteisiä onnistumisen kokemuksia
- ◆ omaksuu liikunnan osaksi elämäntapaansa
- ◆ hahmottaa ja hallitsee kehonsa eri osat ja niiden toiminnan
- ◆ osaa tarvittaessa hyödyntää apuvälineitä motorisissa taidoissa ja liikkumisessa.

TERVEYSTIETO

Tavoitteet

Opiskelija omaksuu terveyttä, psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia ja kuntoutumista tukevan elämäntavan.

Opiskelija

- ♦ edistää ravinnon, liikunnan, unen ja terveellisten elämäntapojen avulla omaa hyvinvointiaan
- ♦ huolehtii omasta terveydestään ja psyykkisestä sekä fyysisestä hyvinvoinnistaan
- ♦ osaa toimia psyykkistä hyvinvointiaan edistävällä tavalla
- ♦ käyttää omaa terveyttään ja kuntoutumistaan tukevia terveydenhuollon palveluita
- ♦ osaa toimia vastuullisesti ihmissuhteissaan.

TAIDE JA KULTTUURI

Tavoitteet

Opiskelija saa monipuolisia taidekokemuksia ja tutustuu itselle sopivin menetelmin taiteen erilaisiin ilmenemismuotoihin. Opiskelija hyödyntää omassa elämässään taidetta ja käyttämään kulttuuripalveluja.

Opiskelija

- ♦ osallistuu omista lähtökohdistaan oman koti- tai oppilaitosyhteisönsä ympäristön kehittämiseen tai uudistamiseen
- ♦ löytää uusia tapoja ilmaista itseään, ajatuksiaan ja tunteitaan esim. musiikin, liikkeen ja tanssin, draaman, sanataiteen tai kuvataiteen keinoin
- ♦ hyödyntää taidetta ja kulttuuripalveluja omassa elämässään.

3.3 AMMATINVALINTA JA TYÖELÄMÄVALMIUDET

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN TUNTEMUS

Tavoitteet

Opiskelija hankkii monipuolisen kuvan ammatillisen koulutuksen eri vaihtoehtoista ja pystyy niiden pohjalta laatimaan omia jatkosuunnitelmiaan.

Opiskelija

- ♦ tuntee erilaisten ammattialojen koulutusta ja pystyy selkiyttämään omia tavoitteitaan suhteessa niiden vaatimuksiin
- ♦ on perehtynyt käytännössä yhden tai useamman ammatillisen koulutusalan ammattitaitovaatimuksiin ja opintojen sisältöihin
- ♦ tunnistaa omia ammatillisia vahvuuksiaan ja edellytyksiään sekä arvioi soveltuvuuttaan ammatillisiin opintoihin
- ♦ laatii itselleen jatkosuunnitelman ja hakeutuu omien tavoitteittensa ja edellytystensä mukaiseen ammatilliseen peruskoulutukseen yhteistyössä tukiverkostonsa kanssa.

TYÖELÄMÄVALMIUDET JA TYÖELÄMÄÄN VALMENTAUTUMINEN

Tavoitteet

Opiskelija perehtyy mahdollisimman käytännönläheisesti työelämään. Opiskelija työskentelee aidoissa työympäristöissä ja kehittää valmiuksia työssäoppimiseen ja kerää kokemuksia jatkosuunnitelmiansa laatimisen tueksi. Opiskelija kehittää sisäisen yrittäjyyden valmiuksiaan käytännön toiminnassa. Opiskelija tuntee työyhteisössä tarvittavat perussäännöt.

Opiskelija

- ♦ toimii työelämän keskeisiä sääntöjä noudattaen
- ♦ saa käsityksen itsestään työntekijänä
- ♦ tutustuu työelämän eri ammatteihin ja niiden vaatimuksiin
- ♦ hankkii käytännön työkokemuksia työpaikalla
- ♦ osaa hakea työtä
- ♦ vahvistaa sisäiseen yrittäjyyteen liittyviä ominaisuuksiaan työelämässä
- ♦ valmentautuu työssäoppimiseen

- ♦ tuntee työtehtäviensä työturvallisuuteen liittyvät ohjeet ja osaa noudattaa niitä
- ♦ tuntee työelämän keskeisiä sääntöjä, kuten työnantajien ja työntekijöiden oikeudet ja velvollisuudet
- ♦ toimii työyhteisön jäsenenä.

3.4 KOULUTUSALAKOHTAISET VALMENTAVAT OPINNOT

3.4.1 Koulutusalaakohtaiset ammatillisiin opintoihin valmentavat opinnot

Tavoitteet

Opiskelija hankkii mahdollisimman todenmukaisen kuvan itseään kiinnostavasta ammatillisesta koulutusalaasta. Hän tutustuu monipuolisesti koulutusalaan tai ammatilliseen perustutkintoon ja saa valmiuksia alan opintoihin. Opiskelija tutustuu koulutusalalle sijoittuvien opetussuunnitelmien ammattitaitovaatimukseen ja ammatteihin. Opiskelija voi suorittaa osia tai osien osia ammatillisista perustutkinnoista tai muita alan opintoihin johdattavia opintoja. Opintojen avulla opiskelija voi arvioida opintojen soveltuvuutta itselleen sekä parantaa mahdollisuuksiaan menestyä ammatillisissa opinnoissa.

Opiskelija

- ♦ tuntee koulutusalan opintojen sisältöjä ja alalle tyypillisiä opiskelu- ja arviointimenetelmiä
- ♦ tuntee koulutusalan työtehtäviä ja ammatillisia vaatimuksia
- ♦ suorittaa henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti yhden koulutusalan ammatillisia tutkinnon osia tai opintoja ja työtehtäviä opintojen tavoitteiden edellyttämällä tavalla
- ♦ tunnistaa omia ammatillisia vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan
- ♦ arvioi omaa soveltuvuuttaan koulutusalan opintoihin ja parantaa mahdollisuuksiaan menestyä ammatillisessa peruskoulutuksessa
- ♦ valmentautuu työssäoppimiseen
- ♦ hakeutuu omien edellytystensä mukaiseen ammatilliseen peruskoulutukseen yhteistyössä tukiverkostonsa kanssa.

3.4.2 Koulutusalaakohtaiset työelämään valmentavat opinnot

Tavoitteet

Opiskelija hankkii mahdollisimman todenmukaisen kuvan työelämästä ja jonkin koulutusalan työtehtävistä. Opiskelija perehtyy yksittäisen alan työtehtäviin ja käytännön työskentelyn avulla tietyn ammattialan työtehtäviin ja työmenetelmiin. Opiskelija noudattaa työelämän pelisääntöjä sekä toimii turvallisesti työsuojeluohjeita noudattaen työpaikalla. Työelämään valmentautuminen tapahtuu mahdollisimman aidoissa työelämän ympäristöissä. Opiskelija arvioi ammatillisia tavoitteitaan sekä työllistymistään alan työtehtäviin. Opiskelija työllistyy alan työtehtäviin.

Opiskelija

- ◆ työskentelee tietyn koulutusalan käytännön tehtävissä aidossa työympäristössä
- ◆ noudattaa työelämän pelisääntöjä
- ◆ tunnistaa omia ammatillisia vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan
- ◆ toimii työyhteisön jäsenenä
- ◆ tuntee työturvallisuuteen liittyvät ohjeet ja noudattaa niitä
- ◆ tuntee työhön liittyvät keskeiset kuormitus- ja rasitustekijät
- ◆ tuntee ja hyödyntää omaan työllistymiseensä liittyviä tukitoimia
- ◆ hankkii omien edellytystensä mukaisen työpaikan yhteistyössä tukiverkostonsa kanssa ja työllistyy opintojen jälkeen.

3.5 VALINNAISET OPINNOT

Opiskelijan tulee sisällyttää koulutukseensa valinnaisia opintoja, joiden tavoitteet ja arviointi tulee myös sisällyttää opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Valinnaiset opinnot voivat olla opiskelijan kiinnostuksen ja tarpeiden mukaan ammatillisia opintoja tai lukio-opintoja. Opinnot voivat sisältää myös muita opintoja, työelämään valmentautumista tai harrastuksia, jotka tukevat koulutuksen tavoitteita ja opiskelijan jatkosuunnitelmia. Valinnaiset opinnot tukevat opiskelijan ammatillista kasvua, hyvinvointia ja kuntoutumista.

4

VALMENTAVA II – TYÖHÖN JA ITSENÄISEEN ELÄMÄÄN VALMENTAVAN JA KUNTOUTTAVAN OPETUKSEN JA OHJAUKSEN TAVOITTEET JA ARVIOINTI

Vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen lähtökohtana ovat opiskelijan tarpeet. Opintojen tavoitteet, sisältö ja laajuus valitaan ja suunnitellaan opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti ja opintojen arviointi toteutetaan suhteutettuna tavoitteisiin yksilöllisesti ja joustavasti.

4.1 OPISKELUVALMIUDET

OPPIMAAN OPPIMINEN

Tavoitteet

Opiskelija saavuttaa opiskelunvalmiudet, joiden avulla opiskelija saa elämässään ja työssään tarvittavat valmiudet elinikäiseen oppimiseen. Opiskelija osaa omien edellytksiensä mukaisesti hankkia, vastaanottaa ja soveltaa tietoa päivittäisessä toiminnassa ja ongelmanratkaisussa. Opiskelija sitoutuu opiskeluun ja löytää motivaation opiskeluunsa. Hän oppii asettamaan omia tavoitteitaan ja työskentelemään tavoitteellisesti.

Opiskelija

- ♦ tunnistaa oman oppimisensa vahvuuksia sekä kehittämishaasteita
- ♦ löytää itselleen sopivia opiskelutekniikoita ja oppimis- ja työskentelytyylejä
- ♦ osaa opiskella ja työskennellä itsenäisesti, parin kanssa ja ryhmässä
- ♦ löytää ratkaisuja käytännön ongelmatilanteisiin.

VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS

Tavoitteet

Opiskelija viestii ja toimii vuorovaikutustilanteissa itselle soveltuvimpia kommunikointimenetelmiä käyttäen arkielämän ja työelämän edellyttämällä tavalla. Opiskelija osaa käyttää hänelle ominaisinta vuorovaikutustapaa päivittäisissä toiminnoissa.

Opiskelija

- ♦ osaa toimia vastavuoroisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- ♦ ilmaisee itseään arkielämän ja työelämän edellyttämällä tavalla suullisesti, kirjallisesti tai yksilöllisten kommunikaatiomenetelmien avulla
- ♦ käyttää viestintätilanteissa yksilöllisten tarpeiden mukaisia puhetta tukevia tai korvaavia kommunikaatiomenetelmiä ja niihin liittyviä apuvälineitä
- ♦ löytää oman ilmaisunsa vahvuudet ja uskaltautuu kokeilemaan uusia ilmaismuotoja
- ♦ ymmärtää suullista ja kirjallista viestintää arkielämän ja työelämän edellyttämällä tavalla
- ♦ osaa hyödyntää erilaisia viestintävälineitä, kuten kirjallisuutta, elokuvia, teatteria, radiota ja tietoverkkoja hankkiakseen tietoja, elämyksiä ja kokemuksia.

TOINEN KOTIMAINEN KIELI JA/TAI VIERAAT KIELET

Tavoitteet

Opiskelija kehittää kielitaitoaan siten, että hän voi hyödyntää sitä elinikäisessä oppimisessa, työelämässä ja arkielämässä.

Opiskelija

- ♦ tuottaa ja vastaanottaa viestejä ymmärrettävästi toisella kotimaisella kielellä ja/tai vieraalla kielellä
- ♦ ymmärtää kielitaidon merkityksen muuttuvassa maailmassa
- ♦ hyödyntää kielitaitoaan arkielämän toiminnoissa.

MATEMATIIKKA

Tavoitteet

Opiskelija hankkii edellytystensä mukaiset matematiikan taidot, joita hän tarvitsee arkielämän ja työelämän edellyttämässä laskutoimituksissa.

Opiskelija

- ♦ osaa arkielämässä ja työelämässä tarvittavia käytännön matematiikan taitoja
- ♦ käyttää laskinta ja muita apuvälineitä laskemisessa.

TIETOTEKNIikka

Tavoitteet

Opiskelija hankkii edellytystensä mukaiset tietotekniikan taidot, joita hän tarvitsee arki- ja työelämässä.

Opiskelija

- ♦ käyttää tarvittaessa opastettuna tietokonetta apuvälineenään
- ♦ osaa käyttää tietoverkkoa turvallisesti
- ♦ hyödyntää tietoverkkoa elinikäisessä oppimisessa, työssä ja arkielämässä.

4.2 TOIMINTAKYVYN EDISTYMINEN

YHTEISKUNNASSA TOIMIMINEN

Tavoitteet

Opiskelija tuntee keskeiset yhteiskunnan palvelut ja osaa hyödyntää niitä omassa elämässään henkilökohtaisen elämäntilanteen mukaisesti. Opiskelija tuntee omia oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan ja toimii yhteiskunnan jäsenenä. Opiskelija osallistuu oman lähiyhteisönsä toimintaan.

Opiskelija

- ◆ käyttää yhteiskunnan palveluja oman elämäntilanteensa mukaisesti
- ◆ asioi ja suunnittelee oman kotikuntansa viranomaisien ja muiden toimijoiden kanssa omien tukipalvelujensa toteuttamista
- ◆ toimii yhteiskunnan ja lähiyhteisönsä jäsenenä
- ◆ toimii omien oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti.

ITSETUNTEMUS JA SOSIAALISET TAIDOT

Tavoitteet

Opiskelija ottaa vastuuta omaa elämäänsä koskevista ratkaisuista. Opiskelija vaikuttaa omaan elämäntilanteeseensa ja tulevaisuuteensa. Opiskelija arvioi omien edellytystensä mukaisesti toimintakykyään ja elämäntilannettaan. Opiskelija rakentaa realistista ja myönteistä minäkuvaa sekä vahvistaa itsetuntoaan. Hän toimii omien edellytystensä mukaisesti sosiaalisissa tilanteissa.

Opiskelija

- ◆ arvioi omia kykyjään ja suorituksiaan itselleen soveltuvalla tavalla
- ◆ tunnistaa omia vahvuuksiaan, voimavarojaan ja kehittämistarpeitaan
- ◆ hahmottaa omaa erityisen tuen tarvettaan ja toimintakyvyn rajoituksiaan ja osaa hyödyntää tarvittaessa tuki- ja avustajapalveluita
- ◆ rakentaa realistista ja myönteistä minäkuvaa ikävaihe ja toimintakyky huomioiden
- ◆ vahvistaa omaa itsetuntoaan
- ◆ toimii vuorovaikutteisesti erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa
- ◆ käyttäytyy suvaitsevasti ja ymmärtävästi muita kohtaan
- ◆ arvostaa itseään sekä muita tasavertaisina yhteiskunnan jäsenenä.

ARKIELÄMÄNTAIDOT JA ITSENÄISEN ASUMISEN VALMIUDET

Tavoitteet

Opiskelija selviytyy arkielämään ja asumiseen liittyvistä jokapäiväisistä toimistaan mahdollisimman itsenäisesti. Opiskelija hyödyntää jokapäiväiseen toimintaan liittyviä tukipalveluita, apuvälineitä ja avustajapalveluita. Opiskelija kykenee ottamaan vastuuta omasta elämästään omien edellytystensä mukaan.

Opiskelija

- ♦ suunnittelee ja valmistaa kykyjensä mukaisesti terveellistä sekä taloudellista kotiruokaa sekä edistää omaa hyvinvointiaan oikeiden ruokailutottumusten avulla
- ♦ huolehtii henkilökohtaisesta hygieniastaan, pukeutumisestaan ja ulkoisesta olemuksestaan
- ♦ pitää yllä vuorokausirytmäänsä, seuraa ajankäyttöään ja noudattaa aikatauluja
- ♦ luo itselleen viihtyisän ja turvallisen asuinympäristön ja pitää siitä huolta
- ♦ käyttää rahaa mahdollisimman itsenäisesti sekä tekee arkielämään ja itsenäiseen asumiseen liittyviä ostoksia
- ♦ tekee omaa arkielämää koskevia päätöksiä ja valintoja
- ♦ hyödyntää jokapäiväisessä elämässään tarvitsevia tukipalveluja, apuvälineitä ja avustajapalveluita
- ♦ löytää itselle soveltuvimman asumismuodon riittävine tuki- ja ohjauspalveluineen
- ♦ käyttää liikennevälineitä ja liikkuu mahdollisimman itsenäisesti.

VAPAA-AIKA

Tavoitteet

Opiskelija tuntee erilaisia vapaa-ajanviettomahdollisuuksia ja osaa viettää vapaa-aikaansa omaa hyvinvointiaan edistävällä tavalla.

Opiskelija

- ♦ hyödyntää harrastuksia ja vapaa-aikaansa oman hyvinvointinsa edistämiseksi ja sosiaalisten suhteiden luomiseksi
- ♦ tutustuu erilaisiin vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin
- ♦ osaa valita itselleen sopivan harrastuksen
- ♦ ymmärtää vapaa-ajan merkityksen työn ja opiskelun vastapainona.

LIIKUNTA JA MOTORISET TAI DOT

Tavoitteet

Opiskelija edistää liikunnan avulla terveellistä ja aktiivista elämäntapaa sekä ymmärtää liikunnan merkityksen toiminta- ja työkyvylle. Opiskelija selviytyy jokapäiväisistä karkea- ja hienomotorista toiminnoista itselle soveltuvalla tavalla. Opiskelija hyödyntää liikkumisessaan erilaisia apuvälineitä ja avustajapalveluita henkilökohtaisen tarpeen mukaan.

Opiskelija

- ◆ valitsee itselleen sopivia liikuntalajeja, joiden kautta saa elämyksiä ja myönteisiä onnistumisen kokemuksia
- ◆ omaksuu liikunnan osaksi elämäntapojaan
- ◆ hahmottaa kehonsa eri osat ja niiden toiminnan sekä hallitsee kehon osien toiminnot
- ◆ selviytyy jokapäiväisistä motorista toiminnoista itselle optimaalisella tavalla
- ◆ ylläpitää tai kohottaa omaa fyysistä kuntoaan.

TERVEYSTIETO

Tavoitteet

Opiskelija omaksuu terveyttä, psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia ja kuntoutumista tukevan elämäntavan.

Opiskelija

- ◆ edistää ravinnon, liikunnan ja terveellisten elämäntapojen avulla omaa hyvinvointiaan
- ◆ huolehtii omasta terveydestään ja psyykkisestä sekä fyysisestä hyvinvoinnistaan
- ◆ toimii psyykkistä jaksamistaan edistävällä tavalla
- ◆ käyttää omaa terveyttään ja kuntoutumistaan tukevia terveydenhuollon palveluita
- ◆ toimii vastuullisesti ihmissuhteissaan.

TAIDE JA KULTTUURI

Tavoitteet

Opiskelija hankkii monipuolisia taidekokemuksia ja tutustuu itselle sopivin menetelmin taiteen erilaisiin ilmenemismuotoihin. Opiskelija oppii hyödyntämään omassa elämässään taidetta ja käyttämään kulttuuripalveluja.

Opiskelija

- ♦ osallistuu omista lähtökohdistaan oman koti- tai kouluyhteisönsä ympäristön kehittämiseen tai uudistamiseen
- ♦ löytää uusia tapoja ilmaista itseään, ajatuksiaan ja tunteitaan esim. musiikin, liikkeen ja tanssin, draaman, sanataiteen tai kuvataiteen keinoin
- ♦ hyödyntää taidetta ja kulttuuripalveluja omassa elämässään.

4.3 TYÖELÄMÄVALMIUDET

TYÖELÄMÄVALMIUDET JA TYÖELÄMÄÄN VALMENTAUTUMINEN

Tavoitteet

Opiskelija hankkii työelämävalmiuksia tutustumalla erilaisiin työtoimintoihin ja löytää omien edellytystensä mukaisia työtehtäviä, tapoja tehdä työtä sekä soveltuvan työpaikan. Opiskelija työskentelee aidossa työympäristössä valmentautuen työtehtävien suorittamiseen ja työelämäään. Opiskelija osaa toimia työyhteisön toimintaohjeiden mukaisesti. Opiskelija hyödyntää tarpeidensa mukaisia tukimuotoja työllistymisessään.

Opiskelija

- ♦ hankkii käytännön työkokemuksia työpaikalla ja löytää oman tapansa tehdä työtä
- ♦ omaa käsityksen itsestään työntekijänä
- ♦ tuntee työyhteisön keskeisiä toimintaohjeita ja sääntöjä, kuten työnantajien ja työntekijöiden oikeudet ja velvollisuudet
- ♦ toimii työyhteisön jäsenenä
- ♦ on perehtynyt erilaisiin, itselle soveltuviin tapoihin tehdä työtä
- ♦ hallitsee edellytystensä mukaisesti käytännön työtehtävissä tarvittavat työmenetelmät

- ♦ tuntee työtehtäviensä työturvallisuuteen liittyvät ohjeet ja osaa noudattaa niitä
- ♦ tunnistaa vahvuutensa ja tuen tarpeensa työntekijänä
- ♦ löytää edellytystensä mukaiset työtehtävät ja työympäristön yhteistyössä tukiverkostonsa kanssa
- ♦ hyödyntää tarpeidensa mukaisia työllistymiseen ja työn tekemiseen liittyviä tukitoimia ja -palveluita.

4.4 VALINNAISET OPINNOT

Opiskelijan tulee sisällyttää koulutukseensa valinnaisia opintoja, joiden tavoitteet ja arviointi tulee myös sisällyttää opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Valinnaiset opinnot voivat olla opiskelijan kiinnostuksen ja tarpeiden mukaan ammatillisia opintoja tai lukio-opintoja. Opinnot voivat sisältää myös muita opintoja, työelämään valmentautumista tai harrastuksia, jotka tukevat koulutuksen tavoitteita ja opiskelijan jatkosuunnitelmia. Valinnaiset opinnot tukevat opiskelijan ammatillista kasvua, hyvinvointia tai kuntoutumista.

OPIKELIJAN ARVIOINTI

5.1 ARVIOINNIN TEHTÄVÄT, TAVOITTEET JA ARVIOINNISTA TIEDOTTAMINEN

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (L 601/2005, 25 §) on säädetty, arvioinnilla ohjataan, motivoidaan ja kannustetaan opiskelijaa tavoitteiden saavuttamiseen ja tuetaan opiskelijan myönteisen minäkuvan kehittymistä sekä kasvua ammatti-ihmisenä.

Opiskelijan ohjauksen ja kannustuksen lisäksi arvioinnin tulee tuottaa tietoa opiskelijan osaamisesta opiskelijalle itselleen, opettajille, työnantajille ja ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutumista varten sekä arkielämässä selviytymisen tueksi.

Opiskelijoille ja kaikille arviointiin osallistuville on tiedotettava ennen opintojen alkamista arvioinnin periaatteista ja niiden soveltamisesta (A 603/2005, 3 §). Tiedotettavia asioita ovat ainakin arvioinnin tehtävät ja tavoitteet, osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen, oppimisen ja osaamisen arviointi sisältäen työelämään valmentautumisen arvioinnin, arvioinnista päättäminen, arvioinnin uusiminen ja arvioinnin oikaiseminen sekä koulutuksesta annettavan todistuksen saaminen.

5.2 OPIKELIJAN TOIMINTAKYVYN JA OSAAMISEN TUNNISTAMINEN

Koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille siitä, minkälaista aineistoa ja asiakirjoja on esitettävä osaamisen tunnistamista ja tunnustamista varten ja milloin opiskelijan on haettava osaamisen tunnistamista ja tunnustamista (A 603/2005, 3 §).

Osaamisen ja toimintakyvyn tunnistaminen

Sen lisäksi, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 603/ 2005, 10 §, 1 mom.) on säädetty, opiskelijan osaamista on arvioitava opintojen alkaessa. Opiskelijan osaaminen ja sen taso tulee

selvittää vahvuuksien ja tuen tarpeiden tunnistamiseksi ja aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen määrittelemiseksi.

Vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan koulutuksen alkuvaiheessa on tärkeää selvittää opiskelijan vahvuudet ja aikaisemmin hankittu osaaminen, tuen tarpeet ja kehittämisalueet sekä opiskelijan omat tavoitteet koulutukselle. Toimintakyvyn ja osaamisen selvittämiseksi tulee käyttää monipuolisia menetelmiä, kuten aikaisempia tutkimuksia ja lausuntoja, havainnointia, kokeiluja, opiskelijan itsearviointia sekä tarvittaessa testauksia ja kartoituksia. Opiskelijan tilannetta ja toimintakykyä selvitetään fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta ja toiminnallisesta näkökulmasta.

Opiskelijan vahvuudet, aiemmin hankittu osaaminen, tuen tarpeet ja tavoitteet ovat pohjana opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden laatimisessa, opintojen sisältöjen ja toteutuksen suunnittelussa sekä tarvittavan ohjauksen ja tuen määrittelemisessä. Nämä kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan ja henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan (luku 2.2).

Osaamisen tunnustaminen

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja valtioneuvoston asetuksella ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (L 601/2005, 30 §, A 603/2005, 12 a §) on säädetty, tulee osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä. Mikäli osaamisen tunnistamisessa koulutuksen opintojen osalle annetut tavoitteet tai osa tavoitteista todetaan saavutetuiksi, osaaminen tunnustetaan. Osaamisen tunnustaminen kirjataan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta on tarkemmin luvussa 2.2.

Osaamisen tunnustaminen on osa opiskelijan arviointia, ja sitä koskevat samat säädökset kuin muutakin opiskelijan arviointia (L 601/2005, 25 §, 25 a §, 25 c §). Osaamisen tunnustamisella korvataan tai luetaan hyväksi suoritettavan koulutukseen kuuluvia opintoja. Osaamisen tunnustamisella korvatut opinnot merkitään koulutuksesta annettavaan todistukseen. Osaamisen tunnustamisesta päättävät kyseisten opintojen opettaja tai opettajat yhdessä. Aikaisemmin hankitulle osaamiselle ei voida asettaa mitään yleistä aikarajaa, jota ennen hankittua osaamista ei voitasi tunnustaa, mutta osaamisen ajantasaisuus voidaan tarkistaa. Tarvittaessa opiskelijan on osoitettava osaamisensa vastaavuus suoritettavan koulutuksen vaatimuksiin ja tavoitteisiin.

Mikäli opiskelijalla on opetussuunnitelman perusteiden mukaisia aikaisempia opintoja, muuta osaamista tai työkokemusta, ne tulee ottaa huomioon henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa. Tunnistetut ja tunnustetut opinnot voivat lyhentää opetussuunnitelman perusteiden mukaista koulutusaikaa.

5.3 OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI

Opiskelijan arviointi on tavoiteperusteista, jolloin opiskelijan oppimista ja osaamista verrataan opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Nämä tavoitteet tulee kirjata opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Opiskelijan edistymistä verrataan ensisijaisesti hänen omaan kehittymiseensä. Opiskelijalla on oikeus oppia ennen kuin tavoitteissa määriteltyä osaamista arvioidaan todistukseen tulevan arvioinnin saamiseksi.

Oppimisen arviointi

Oppimisen arvioinnin tavoite on, että opiskelija tietää, mitä hän osaa ja mitä hänen on vielä opittava. Oppimisen arvioinnissa opettajan tai työpaikkaohjaajan tulee käyttää opiskelijaa motivoivia ja aktiivisia menetelmiä. Niiden avulla tuetaan ja motivoidaan opiskelijaa tavoitteiden saavuttamisessa. Opiskelija arvioi myös itse oppimistaan henkilökohtaisten tavoitteiden perusteella.

Opiskelijaa tuetaan itsearviointitaitojen kehittämisessä. Välitön ja jatkuva palaute auttaa opiskelijaa hahmottamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämishaasteitaan. Vuorovaikutteisuus palautteen annossa tukee opiskelijan itsearviointitaitojen kehittymistä.

Oppimista arvioidaan koko koulutuksen ja opiskelun ajan antamalla opiskelijalle suullista tai kirjallista palautetta oppimisen etenemisestä. Numeerista arviointia ei oppimisen arvioinnissa tarvita. Palautteella tuetaan ja ohjataan opiskelijaa mahdollisimman hyvin suorituksiin tuomalla esille opiskelijan vahvuudet. Oppimisen arvioinnin perusteella tehdään tarvittavat muutokset opiskelijan opetukseen ja oppimisen tukemiseen. Muutokset kirjataan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan.

Osaamisen arviointi

Osaamisen arviointiin perustuen opiskelijalle annetaan todistukseen tulevat sanalliset arvioinnit.

Vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa voidaan poiketa arvioinnin yleisistä perusteista näiden opetussuunnitelman perusteiden määräämällä tavalla (A 603/2005, 10 §). Opiskelijan arvioinnissa käytetään numeerisen arviointiasteikon sijasta kuvailevaa sanallista arviointia siitä, miten opiskelija on saavuttanut opintojensa tavoitteet. Opiskelijalle annetaan todistukseen sanallinen arviointi tavoitteiden saavuttamisesta. Tarvittaessa voidaan opiskelijalle antaa myös kuvallinen arviointi.

Mikäli opiskelija on koulutuksen yhteydessä suorittanut ammatillisen perustutkinnon osan tai osia, ne arvioidaan ammatillisen perustutkinnon arviointikäytännön mukaisesti. Mikäli opiskelija ei saavuta vähintään tyydyttävän tason arviointikriteereissä kuvattua osaamista, voidaan vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa tai ohjauksessa mukauttaa tutkinnon osien arviointia. Suoritetut ammatillisen perustutkinnon osat voidaan myöhemmin tunnistaa ja tunnustaa ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa.

Osaamista arvioidessa arviointimenetelmät valitaan siten, että ne mittaavat asetettujen tavoitteiden saavuttamista, soveltuvat käytettyihin opiskelumenetelmiin ja tukevat opiskelijan oppimista. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamisensa monipuolisesti ja arvioida myös itse osaamistaan.

5.4 ARVIOINTIIN LIITTYVÄT MUUT MÄÄRÄYKSET

Arvioinnin kohteet

Opetussuunnitelman perusteissa on esitetty opintojen tavoitteet. Opiskelijalle tulee laatia opetussuunnitelman perusteiden ja opiskelijan yksilöllisten tarpeiden pohjalta henkilökohtaiset tavoitteet, joiden perusteella osaamisen arviointi suoritetaan. Opiskelijan arviointi on tavoiteperusteista, jolloin opiskelijan oppimista ja osaamista verrataan opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiinsa. Nämä tavoitteet tulee kirjata opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan.

Arvioinnista päättäminen

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (L 601/2005, 25 b §, A 603/2005, 10 §, 11 §, 13 §) on säädetty, arvioinnit todistukseen on annettava kaikista opetussuunnitelman perusteiden opinnoista. Vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa arvioidaan ne opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti suoritettut opinnot, jotka opiskelija on suorittanut henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa mukaisesti.

Opintojen arviointi päätetään osaamisen arvioinnin perusteella. Mikäli osaamista arvioivia opettajia on ollut useita, päätös tehdään arviointikeskustelussa. Arvioinnin perustelut on aina kirjattava.

Arviointiaineiston säilyttäminen

Arviointiaineiston säilyttämisestä ja tallentamisesta on noudatettava, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 603/2005, 11 a §) on säädetty.

Arvioinnin uusiminen ja korottaminen

Arvioinnin korottamisesta ja uusinnasta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 603/2005, 12 §) on säädetty.

Arvioinnin oikaiseminen

Arvioinnin oikaisemisesta on voimassa, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (L 601/2005, 25 c §) on säädetty.

5.5 TODISTUKSET

Todistus vammaisten opiskelijoiden valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta

Vammaisten opiskelijoiden valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta ei anneta tutkintotodistusta, mutta hyväksytysti suoritetun koulutuksen jälkeen annetaan todistus suoritetusta koulutuksesta. Todistus on virallinen asiakirja, jonka sisällössä tulee noudattaa opetussuunnitelman perusteita. Todistuksessa tulee olla todistuksen myöntävän koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen tai kummankin nimi.

Todistukseen on merkittävät seuraavat asiat:

- ♦ Opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- ♦ Suoritetun koulutuksen nimi ja laajuus opintoviikkoina
- ♦ Suoritettujen opintojen, niiden laajuudet ja arviointi
- ♦ Koulutukseen tutustumisjaksot ja oppilaitokset
- ♦ Työhön valmentautumisen laajuus sekä työtehtävät/ paikat
- ♦ Lisätiedot erityistaidoista
- ♦ Päiväys ja allekirjoitukset
- ♦ Koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen leima.

Todistuksen yhteydestä on käytävä ilmi myös

- ♦ Todistuksen myöntävän koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen yhteystiedot
- ♦ Opetusministeriön myöntämä koulutuksen järjestämislupa
- ♦ Lainsäädäntö, johon koulutus perustuu
- ♦ Maininta, että koulutus on toteutettu Opetushallituksen päättämien opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti (määräyksen hyväksymispäivämäärä ja diaarinumero)
- ♦ Maininta, että koulutus on opetusministeriön hyväksymä (koulutuksen alkamisaikana voimassa olleen opetusministeriön päätöksen tai asetuksen päivämäärä ja diaari- tai asetusnumero)
- ♦ Koulutuksen laajuuden, opintovuoden ja opintoviikon määrittely.

Jatkosuunnitelma

Todistukseen liitetään jatkosuunnitelma, joka sisältää sanallisen kuvauksen opiskelijan ammatillisen koulutuksen, työllistymisen, asumisen, kuntoutuksen tai arjen hallinnan suunnitelmista ja tukitoimista. Jatkosuunnitelmassa kuvataan koulutuksen tavoite, opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet, opiskelijan vahvuudet ja kehittymistarpeet sekä erityisen tuen tarve. Lisäksi kuvataan saavutetut tulokset ja suositukset jatko-opinnoista tai työstä koulutuksen jälkeen.

Todistus suoritetuista opinnoista

Opiskelijalle annetaan todistus suoritetuista opinnoista, kun koulutuksen tavoitteita ei ole keskeisiltä osin saavutettu henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti.

Ammatillisen peruskoulutuksen opinnot

Jos opiskelija on suorittanut ammatillisen perustutkinnon osia, opinnot on merkittävä todistukseen. Näiden arvioinnissa on noudatettava ammatillisen peruskoulutuksen arviointimääräyksiä.

Perusopetuksen opinnot

Jos opiskelija on suorittanut osia perusopetuksen opinnoista, opinnot on merkittävä todistukseen. Näiden arvioinnissa on noudatettava perusopetuksen arviointimääräyksiä.

Erotodistus

Erotodistuksen antamisesta on voimassa, mitä valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A 603/2005, 13 §) on säädetty.

5.6 MAAHANMUUTTAJA- JA ERI KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN OPISKELIJOIDEN ARVIOINTI

Maahanmuuttajaopiskelijoiden ja muiden eri kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden osaaminen tulee arvioida samalla tavalla kuin muidenkin opiskelijoiden. Osaaminen tulee arvioida sellaisilla menetelmillä, että kielitaidon mahdollisesta puutteellisuudesta huolimatta osaaminen voidaan arvioida.

Äidinkieli, suomi toisena kielenä

Koulutuksen järjestäjän päätöksellä opiskelija voidaan tarvittaessa ohjata suorittamaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti suomi, toisena kielenä opintoja, jolloin niiden arvioinnista vastaa ja arvosanan suorituksesta antaa tutkinnon osasta vastaava koulutuksen järjestäjä.

6.1 OPINTO-OHJAUS

Opinto-ohjauksen tavoitteet

Vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa opinto-ohjauksella on erityinen asema. Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus on nivelvaiheen koulutusta, jossa tulee kiinnittää huomiota paljon tukea tarvitsevien opiskelijoiden opintojen tukemiseen. Opiskelija tarvitsee opinto-ohjausta hakeutuessaan koulutukseen, opintojen aikana sekä laadittaessa jatkosuunnitelmia. Vammaisten valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa tulee huolehtia siitä, että opiskelija saa riittävästi yksilöllistä tukea ja ohjausta tavoitteiden saavuttamiseksi.

Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija saa riittävästi tietoa koulutuksestaan ennen opiskelun aloitusta ja sen aikana. Opiskelijan tulee tietää koulutukseen sisältyvät opinnot ja niiden valinnan mahdollisuudet. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija osaa toimia oppilaitosyhteisössään, osaa kehittää opiskelu- ja vuorovaikutustaitojaan ja itsetuntemustaan sekä arvioida omaa toimintaansa ja tuotoksiaan. Hän osaa suunnitella opintonsa, laatia henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa yhteistyössä opettajan kanssa ja ottaa vastuun opinnoistaan. Hän osaa seurata opintojensa etenemistä ja hakea tukea opintojensa suunnitteluun.

Opiskelija osaa tehdä koulutusta ja elämänuraa koskevia valintoja ja ratkaisuja. Hän tunnistaa opiskeluunsa ja elämäntilanteisiinsa mahdollisesti liittyviä ongelmia ja osaa hakea niihin tukea. Hän osaa käyttää yhteiskunnan tarjoamia opiskelijahuollon palveluita ja muita ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluja. Tavoitteiden saavuttamista tukee koulutuksen järjestäjän velvoite tiedottaa alaikäisen opiskelijan huoltajille ammatillisesta koulutuksesta ja opiskelijan opintojen etenemisestä.

Opiskelijan oikeus opinto-ohjaukseen

Vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa tulee opinto-ohjausta järjestää opiskelijan yksilöllisen tarpeen mukaisesti.

Ohjaustoiminnalla tulee tukea opiskelijaa kokonaisvaltaisesti opintojen eri vaiheissa. Jokaisella opiskelijalla on oikeus saada henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta. Opiskelijalla on oikeus saada opiskelussa tai elämäntilanteiden muutoksissa tarvitsemiaan tukipalveluita.

Opinto-ohjauksen järjestäminen

Opinto-ohjauksen järjestämisen tavoitteena on edistää koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Tavoitteena on lisäksi lisätä opiskelijoiden hyvinvointia, ehkäistä opintojen keskeyttämistä, edistää työllistymistä ja tukea ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutumista. Koulutuksen järjestäjän on kiinnitettävä huomiota erityisesti niiden opiskelijoiden ohjaukseen, joilla on opiskelu- tai oppimisvaikeuksia, poissaoloja koulutuksesta tai arjen hallintaan liittyviä vaikeuksia.

Ohjaustoimintaan osallistuvat kaikki oppilaitoksen opettajat sekä muut ohjauksesta vastuulliset. Vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa opinto-ohjaaja vastaa ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja järjestämisestä. Päävastuu opinto-ohjauksen toteuttamisesta on opiskelijan omalla opettajalla. Hänen tehtävänsä on ohjata ja motivoida opiskelijaa opinnoissa. Hänen tehtävänsä on myös auttaa opiskelijaa löytämään vahvuuksiaan ja kehittämään oppimisen valmiuksiaan.

Koulutuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelmaansa opinto-ohjaussuunnitelman, jossa kuvataan ohjaukseen osallistuvien tehtävät ja työnjako. Suunnitelma toimii koko oppilaitoksen ohjaustyön kehittämisen välineenä. Siinä määritellään, miten ja minkälaista tukea opiskelija saa ohjaustoimintaan osallistuvilta. Siinä määritellään myös yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten asiantuntijoiden ja huoltajien kanssa. Opiskelijahuoltosuunnitelma on osa ohjaussuunnitelmaa.

Opinto-ohjausta järjestetään opintoihin liittyvänä, henkilökohtaisena, ryhmäohjauksena ja muuna ohjauksena. Opiskelija saa opinto-ohjausta opiskelunsa tueksi ja valintojen tekemiseen, jotta hän kykenee suunnittelemaan opiskelujensa sisällön ja rakenteen omien voimavarojensa mukaisesti. Opinto-ohjauksella edistetään opiskelijoiden yhteisöllisyyttä koko koulutuksen ajan. Opiskelijoiden opiskelua ja hyvinvointia seurataan ja tuetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa ammatillisesta koulutuksesta ja siihen hakeutumisesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, oppilaanohjaajille

ja opettajille. Koulutuksen järjestäjän tulee suunnata tiedotusta ja ohjausta erityisesti perusopetuksen päättymisen jälkeen koulutuksen ulkopuolelle jääneille nuorille ja heidän huoltajilleen.

6.2 TYÖELÄMÄÄN VALMENTAUTUMINEN JA TYÖTURVALLISUUS

Työelämään valmentautuminen on tärkeä osa vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opintoja. Opiskelija tutustuu työelämään ja omiin mahdollisuuksiinsa, oppii osan koulutuksen tavoitteista työpaikalla työtä tehden sekä valmentautuu näin tulevaan ammatilliseen peruskoulutukseen ja työllistymiseen. Työelämään valmentautumisen avulla opiskelija saa kokemusta työelämästä jatkosuunnitelmiensa tueksi.

Työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävässä työelämään valmentautumisessa tulee soveltuvin osin noudattaa, mitä asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (A 811/1998, 5 §, VNA muutos 603/2005, 3 ja 5 §) on säädetty ottaen huomioon opiskelijan edellytykset sekä yksilöllinen ohjauksen ja tuen tarve.

Työelämään valmentautuminen on aidossa työympäristössä tapahtuvaa tavoitteellista, ohjattua ja arvioitua opiskelua. Työelämään valmentautumisjaksot toteutetaan opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden mukaisina laajuudeltaan ja sisällöltään. Jaksojen tulee olla ammatinvalinnan tai työllistymisen kannalta riittävän pitkiä ja monipuolisia. Jakso pyritään toteuttamaan koulun ulkopuolisissa työpaikoissa, mutta opiskelija voi suorittaa jakson myös oppilaitoksen harjoitusyrityksessä tai vastaavin järjestelyin. Työpaikkoina voidaan opiskelijan tavoitteiden mukaan käyttää myös erilaisia työllistämisyksiköitä, työpajoja ja monipalvelukeskuksia. Työelämään valmentautumisen aikana kartoitetaan myös opiskelijan tarvitsemia tukitoimia työllistymisessä ja työn tekemisessä, mikä edellyttää yhteistyötä paikallisten viranomaisten ja eri toimijatahojen kanssa.

Työpaikkojen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyöllä varmistetaan työelämään valmentautumisen ja muun ammatillisen koulutuksen työelämävastaavuus, laatu ja ajantasaisuus. Koulutuksen järjestäjän vastuulla on huolehtia, että kaikilla alueen toimijoilla on yhteinen käsitys työelämään valmentautumisen järjestämisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia, että opiskelija saa riittävästi ohjausta ja opetusta työelämään valmentautumisen aikana ja että opettajilla ja muulla henkilöstöllä on edellytykset yhteistyölle työelämän kanssa. Vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa erityisen tärkeä on opettajan ja työelämän edustajien välinen yhteistyö. Koulutuksen järjestäjän ja opettajien tulee yhdessä työ- ja elinkeinoelämän kanssa varmistaa työelämään valmentautumisen laatu, jotta opiskelija saavuttaa sille asetetut tavoitteet.

Työelämään valmentautumisen toteutuksesta vastaa koulutuksen järjestäjä. Toteutukseen sisältyy suunnittelua, opiskelijan ohjausta ja arviointia. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tehtävänä on huolehtia opettajien työelämäosaamisesta ja kouluttamisesta sekä työpaikkaohjaajien kouluttamisesta. Työpaikalla kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijan ohjaukseen ja palautteen antamiseen. On tärkeää, että opiskelija saa myönteistä, rakentavaa ja realistista palautetta työelämältä jatkosuunnitelmien tueksi.

Työelämään valmentautumisen aikana opiskelija ei yleensä ole työsuhteessa työnantajaan, eikä hänelle makseta palkkaa. Jakson aikana opiskelija on oikeutettu saamaan opintososiaalisia etuja opiskeluaikana niistä erikseen annettujen ohjeiden mukaan. Kun työelämään valmentautuminen toteutetaan ulkomailla, järjestämisessä otetaan huomioon myös paikalliset määräykset.

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 19 §, 28 §) ja voimassa olevissa työturvallisuussäädöksissä on säädetty, työturvallisuusasioissa noudatetaan seuraavaa: Sopimuksessa työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta on kirjattava turvallisuuteen, tapaturmiin ja vahingonkorvauksiin liittyvät vastuut ja vakuutukset. Ennen työn aloittamista työnantaja ja koulutuksenjärjestäjä varmistavat yhdessä, että opiskelijalla on edellytykset tehdä ko. työtä turvallisesti ja terveyttään vaarantamatta sekä ohjeita noudattaen. Koulutuksen järjestäjään sovelletaan työturvallisuuslain 4 §:n 1 momentin mukaan työnantajaa koskevia säännöksiä silloin, kun työ tapahtuu oppilaitoksessa tai muutoin koulutuksen järjestäjän osoittamalla tavalla.

6.3 KUNTOUTUMINEN

Kuntoutuksen tavoitteena on edistää opiskelijan toimintakykyä, itsenäistä selviytymistä, hyvinvointia ja osallistumismahdollisuuksia. Ammatillista kuntoutusta toteutetaan muun muassa ammatillisena erityisopetuksena, jonka tavoitteena on parantaa tai ylläpitää kuntoutujan työkykyä, työllistymistä ja ansiomahdollisuuksia. Vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen tavoitteena on edistää opiskelijoiden valmentautumista ja kuntoutumista opetuksen ja ohjauksen keinoin niin, että opiskelija voi ammatillisen osaamisen, itsenäisen elämän ja työelämään valmentautumisen avulla työllistyä. Ammatilliseen kuntoutukseen nivoutuvat usein myös muut kuntoutumisen muodot.

Kuntoutuksella tarkoitetaan toimintaa ja toimenpiteitä, jotka edistävät opiskelijoiden toimintakykyä, itsenäistä selviytymistä ja hyvinvointia. Tavoitteena on opiskelijan arjen muuttuminen paremmaksi. Kuntoutuksellisten tukitoimien avulla

opiskelijan mahdollisuudet opiskella, tehdä jatkosuunnitelmia, selviytyä ammatillisista opinnoista ja työllistyä lisääntyvät.

Kuntoutuksen lähtökohtana on opiskelijan yksilölliset tarpeet ja odotukset, edellytykset, toimintakyky ja voimavarat. Kuntoutus on kokonaisvaltaista, jolloin huomioidaan opiskelijan fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky. Tämä edellyttää moniammatillista yhteistyötä. Kuntoutuksen toteuttamisessa tärkeää on myös toimenpiteiden oikea-aikaisuus.

Kuntoutuksen periaatteiden mukaisesti keskeistä on opiskelijälähtöisyys: opiskelija on oman elämänsä ja oman kuntoutumisensa paras asiantuntija ja aktiivinen osallistuja ja päätöksentekijä. Kuntoutuminen on opiskelijan yksilöllinen muutosprosessi, joka etenee itse asetettujen tavoitteiden ja omien voimavarojen mukaan.

Vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa kuntoutuminen ja opiskelu muodostavat kokonaisuuden, jonka avulla opiskelija saa tukea kokonaisvaltaiseen hyvinvointiinsa. Kuntoutuminen näkyy opiskelijan lisääntyvänä motivaationa opiskeluun, opiskelijan mahdollisuuksien laajenemisena tai vahvistumisena ammatillisiin opintoihin, itsenäiseen selviytymiseen arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä. Kuntoutumisen ja opiskelun lähtökohdat ja tavoitteet ovat samansuuntaiset ja täydentävät toisiaan. Osallistuminen koulutukseen on usein kuntoutumista edistävää toimintaa jo sellaisenaan. Kuntoutumisen ja opiskelun yhdistäminen mahdollistaa myös vaikeimmin vammaisten henkilöiden opiskelun.

Koulutuksen järjestäjän tulee ottaa huomioon, että oppimisympäristöt, opetus ja tukitoimet edistävät opiskelijan kuntoutumista. Kuntoutus on pyrittävä järjestämään osana ja lähellä normaalia opiskelijan elämää ja arkea. Oppimisympäristöjen esteettömyys ja monipuolisuus, opetusmenetelmien ja -tilojen sekä lukujärjestysten joustavuus tukevat opetuksen ja kuntoutuksen yhteensovittamista. Apuvälineet ja avustamispalvelut mahdollistavat eritavoin vammaisten ihmisten opiskelun.

Opetuksen ja kuntoutuksen joustava yhteensovittaminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään opetushenkilöstön ja opiskelijahuollon edustajien kanssa oppilaitoksessa sekä kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden tai muiden tahojen kanssa. Kuntoutuksen yhteistyössä on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakasyhteistyössä annetussa laissa (2003/497) säädetään. Vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa on koulutuksen järjestäjällä merkittävä asema opiskelijan kokonaiskuntoutuksen edistämässä yhteistyössä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa. (L 630/1998, 5§).

6.4 YHTEISÖLLISYYS

Ammatillisesta koulutuksesta annettu asetus (A 811/1998, 9 §) säättää oppilaitoksessa opetukseen liittyvästä yhteisöllisyyttä vahvistavasta toiminnasta, joka antaa mahdollisuuden arvopohdintaan ja kulttuuriperintöön perehtymiseen. Yhteisöllisyys on vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa opiskelua ja kuntoutumista tukevaa. Tavoitteena on toimintakulttuuri, joka korostaa koko yhteisön jäsenten vastuuta ja vuorovaikutusta ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Yhteisöllisyyden perustana on oppilaitoksen toimintakulttuuri, arvot, tavoitteet ja toimintamallit. Rakentava oppilaitosyhteisö tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuksia tulla nähdyksi, kuulluksi ja osalliseksi sekä yhteisöön kuulumisen tunteen. Yhteisöllisyyden rakentaminen alkaa koulutuksen alussa oman ryhmän ryhmäytymisellä jatkuen läpi koulutuksen erilaisin kehittyvin muodoin.

Tavoitteena on luoda runsaasti erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille turvallinen ja monenlaisia oppimisen mahdollisuuksia tarjoava oppimisympäristö. Yhteisöllisyyden avulla voidaan ehkäistä syrjäytymistä ja madaltaa kynnyistä puuttua ongelmatilanteisiin. Yhteisöllisyys näkyy myös kasvatus- ja ohjausvastuun jakamisena opetushenkilöstön lisäksi muille työyhteisön jäsenille.

Yhteisöllisyys tukee opiskelijoiden yhteistyötaitojen kehittymistä, antaa mahdollisuuksia sosiaalisiin suhteisiin ja vertaistukeen sekä tarjoaa vaikuttamismahdollisuuksia ja onnistumisen kokemuksia. Opiskelija saa valmiuksia toimia erilaisten ihmisten kanssa, opiskelu- ja työyhteisön jäsenenä sekä muissa ihmissuhteissa. Opiskelija lisää valmiuksiaan tuleviin ammatillisiin opintoihin, työelämään ja arkielämäänsä.

6.5 KODIN JA OPPILAITOKSEN YHTEISTYÖ

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 5 §, 14 §) on säädetty, tulee kodin ja oppilaitoksen yhteistyön järjestämisessä noudattaa seuraavaa: Nuorille järjestettävässä koulutuksessa koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen tulee olla aloitteellinen myönteisen yhteistyön käynnistämisessä ja ylläpitämisessä opiskelijan vanhempien tai huoltajien kanssa. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö järjestetään niin, että se vahvistaa opiskelijan itsenäisyyttä ja vastuullisuutta, edistää opiskelua sekä mahdollistaa opiskelijalle tuen saannin opiskelijan terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia koskevissa asioissa. Erityistä tukea tarvitsevien sekä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten opiskelijoiden yksilölliset tarpeet sekä arjen hallinnan ja opiskelun tukeminen tulee ottaa yhteistyössä huomioon.

Koulutuksen järjestäjän tulee tehdä yhteistyötä opiskelijoiden ohjauksessa huoltajien kanssa koulutuksen aikana ja sen päättyessä. Ohjauksen tulee tukea opiskelijoiden työelämään tai ammatilliseen peruskoulutukseen siirtymistä sekä vahvistaa opiskelijoiden arjen hallinnan valmiuksia. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä koskeva opetussuunnitelman osa tulee laatia yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan tai -kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoa hoitavien viranomaisien kanssa.

Vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön tulee tukea koulutuksen toteuttamista. Yhteistyömuodot vaihtelevat opintojen vaiheen mukaan sekä opiskelijan henkilökohtaisten tarpeiden mukaan. Yhteistyötä tarvitaan opiskelijan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa ja koulutuksen nivelvaiheissa. Yhteistyön toimivuutta tukevat myös epävirallisemmat yhteistyömuodot.

6.6 MAAHANMUUTTAJIEN JA ERI KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN OPETUS

Yleistä

Vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa voi olla yksittäisiä opiskelijoita, joilla vammaisuuden, sairauden tai muun erityisen tuen tarpeen lisäksi on maahanmuuttajatausta tai he kuuluvat muutoin erilaiseen kieli- ja kulttuuriryhmään. Maahanmuuttajaopiskelijoiden ja muiden kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden opintojen vaatimukset ovat pääsääntöisesti samat kuin muidenkin opiskelijoiden. Opetuksessa noudatetaan vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opetussuunnitelman perusteita.

Opiskelijoita, joiden äidinkieli on muu kuin oppilaitoksen opetuskieli, tulee tukea etenkin kielten opinnoissa ja erityisin opetusjärjestelyin. Opetuksessa otetaan tarvittaessa huomioon opiskelijoiden tausta, kuten äidinkieli, kulttuuri ja koulutuksen aikana kehittyvä kielitaito. Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskelijoiden omaa kielellistä identiteettiä enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmaan sisältyy maahanmuuttajien ja eri kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden opetusjärjestelyjen toteuttaminen.

Maahanmuuttajat

Maahanmuuttajilla tarkoitetaan tässä yhteydessä Suomeen muuttaneita ja Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Opetuksessa otetaan tarvittaessa huomioon maahanmuuton syy, maassaoloaika sekä kehittyvä suomen kielen taito. Opinnot tukevat opiskelijan kasvua sekä suomalaisen että hänen oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Romanit

Romanien opetus toteutetaan ottamalla huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Opetusjärjestelyissä otetaan huomioon romanien kulttuuri. Romanikielen opetusta järjestetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa sovelletaan vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opetussuunnitelman perusteita viittomakieli ja viittomakielisten kulttuuri huomioon ottaen. Viittomakielen rinnalla käytetään suomea tai ruotsia luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakielisten opetus suunnitellaan niin, että opiskelijan on mahdollista toimia tulkin kanssa. Oppimisympäristöissä otetaan huomioon viittomakielisen tai huonokuuloisen mahdollisuus kommunikoida luontevasti.

6.7 OPISKELIJAHUOLTO JA MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

Sen lisäksi, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 14 §, 28 §, 37 a §) on säädetty opiskelijahuollon järjestämisestä ja opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön, tulee noudattaa seuraavaa. Opiskelijahuollon tavoitteena on luoda turvallinen ja terveellinen opiskeluympäristö ja edistää oppilaitosyhteisön yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja viihtyisyyttä. Tavoitteena on tukea opiskelijaa sekä säilyttää oppilaitosyhteisön toimintakyky fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta sekä hyvinvointia uhkaavissa tilanteissa. Opiskelijahuollon tulee edistää oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista sekä

ehkäistä koulutuksen keskeytymistä. Nuorten opiskelijoiden kohdalla koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä huoltajien kanssa.

Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa opiskelijahuollon tavoitteiden saavuttamista antamalla opetussuunnitelmassaan toimintaohjeita, jotka edistävät opiskelijoiden terveyttä ja turvallisuutta, erilaisten ongelmien varhaista tunnistamista ja niiden syntymisen ennaltaehkäisyä. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa ohjeita oppilaitosyhteisön toimintaan liittyvien asioiden hoitamisesta, kuten opiskelijan opetukseen osallistumisesta, opinnoissa edistymisen seurannasta ja oppilaitoksen opiskelija-asuntolassa asumisesta. Ennalta ehkäiseviä toimintaohjeita tulee antaa tupakoinnista, päihteiden käytöstä, kiusaamisesta ja häirinnästä. Koulutuksen järjestäjällä tulee olla kriisisuunnitelma ja toimintaohjeet myös käyttäytymishäiriöiden, väkivallan, tapaturmien, onnettomuuksien ja kuolemantapauksien varalta. Koulutuksen järjestäjän tulee seurata opiskelijahuollon toteutumista ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Opiskelijoita tulee rohkaista osallistumaan ja vaikuttamaan oman oppilaitosyhteisönsä hyvinvoinnin edistämiseen. Kaikilla opiskelijoiden kanssa oppilaitosyhteisössä työskentelevillä on vastuuta opiskelijahuollosta. Moniammatillisen opiskelijahuoltohenkilöstön tehtävänä on opiskelijahuollon palveluiden koordinointi ja kehittäminen. Palveluissa otetaan huomioon mahdolliset eri kulttuuriryhmien tarpeet ja toimintatavat.

Opiskelijahuoltoa koskevat opetussuunnitelman osat tulee laatia yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan tai -kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoa hoitavien viranomaisten tai muiden tahojen kanssa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelmaa laadittaessa ottaa huomioon kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa kansanterveyslain ja lastensuojelulain velvoitteet opiskelijahuollon palveluiden järjestämisessä. Samalla tulee sopia syrjäytymistä ehkäisevästä toiminnasta sekä opiskeluterveydenhuollon ja psykososiaalisen tuen asiantuntijapalveluiden järjestämisestä. Palveluiden kehittämisessä tulee hyödyntää opiskelijoiden palautetta.

Koulutuksen aikana opiskelijalle tulee tiedottaa ohjauksen ja opiskelijahuollon toteutuksesta, eri hallinnonalojen palveluista, paikallisista tukiverkostoista ja ammatillisen peruskoulutuksen tutkintokohtaisista terveydentilavaatimuksista. Työhön valmentautumisen työturvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvistä asioista tulee tiedottaa opiskelijan lisäksi alaikäisen opiskelijan huoltajalle.

Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että opiskelijat tuntevat oppilaitoksessa noudatettavat järjestyssäännöt. Opiskelijan omaa vastuuta tulee korostaa oppilaitoksen sääntöjen ja muiden ohjeiden noudattamisessa.

Moniammatillinen yhteistyön tulee tukea eri alojen ammattilaisten yhteistyötä sekä oppilaitoksen sisällä että laajassa yhteistyöverkostossa, jossa vaikuttavat erilaiset

toimijat ja viranomaiset mm. terveydenhoitoviranomaiset, koulutoimi, nuorisotoimi, erilaiset työelämän yhteistyökumppanit, sosiaalitoimi ja erilaiset järjestöt sekä opiskelijan huoltajat ja muut läheiset henkilöt.

Opiskelijan erityiset tuen tarpeet ja tarvittavat erityispalvelut tulee kartoittaa, arvioida ja järjestää opiskelijahuollon, opetushenkilöstön ja muiden tahojen yhteistyönä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa opintoja ja vähentää päällekkäisiä toimintoja. Tukitoimet tulee kirjata henkilökohtaiseen opetuksen järjestämisestä koskevaan suunnitelmaan. Eri toimijoiden välinen työnjako ja vastuut tulee selkiyttää ja seurata suunnitelman toteutumista.

Moniammatillista asiantuntemusta hyödynnetään opiskelijan koko opintopolun aikana; opiskelijan hakeutuessa opintoihin, koulutuksen aikana ja opiskelijan siirtyessä valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta jatkosuunnitelmiansa mukaiseen uuteen vaiheeseen. Opiskelijahuollon merkitys korostuu verkostoyhteistyössä erityisesti nivelvaiheissa.

6.8 NIVELVAIHEYHTEISTYÖ

Vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen tehtävänä on toimia nivelvaiheen koulutuksena. Nivelvaiheen koulutus turvaa opiskelijan jatkokoulutusmahdollisuudet ammatilliseen peruskoulutukseen tai siirtymisen työelämään.

Vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa tehdään yhteistyötä eri koulutusasteiden ja opiskelijaa tukevien tahojen välillä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä koulutuksen hakuvaiheeseen liittyviin tukitoimiin. Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että vammaisten valmentavaan ja kuntouttavaan opetukseen ja ohjaukseen hakeutuvilla opiskelijoilla on mahdollisuus tutustua tulevaan oppimisympäristöön sekä eri koulutusvaihtoehtoihin. Tutustumisen aikana selvitetään opiskelijan vahvuuksia, tuen tarve, motivaatio ja soveltuvuus koulutukseen tukitoimien ennakkoimiseksi ja jatkosuunnitelmien tueksi. Tutustumisen yhteydessä hakija ja hänen huoltajansa tai muut tukihenkilöt saavat tietoa eri koulutusvaihtoehtoista ja opiskelun tukitoimista.

Nivelvaihe vammaisten opiskelijoiden valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta ammatilliseen perustutkintokoulutukseen tai työhön edellyttää verkostoyhteistyötä ja jatkosuunnitelman laatimista yhteistyössä eri tahojen kanssa. Jatkosuunnitelma on yksilöllinen. Se sisältää yksilöllisesti ammatillisen koulutuksen, työllistymisen, asumisen, kuntoutuksen tai arjen hallinnan suunnitelmia ja tukitoimia. Jatkosuunnitelman laatiminen tulee aloittaa hyvissä ajoin ennen opintojen päättymistä yhteistyössä opiskelijan, huoltajien ja muiden opiskelijan

kuntoutumista tukevien tahojen kanssa sekä mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä tulevan opiskelupaikan tai työpaikan kanssa. Koulutuksen järjestäjä vastaa jatko-suunnitelman laatimisesta ja siitä laadittu kirjallinen kuvaus annetaan todistuksen liitteenä opiskelijalle.

7.1 VAMMAISTEN OPISKELIJOIDEN VALMENTAVAN JA KUNTOUTTAVAN OPETUKSEN JA OHJAUKSEN KUVAUS JA ARVOPERUSTA

Vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen arvoperusta on ihmisyyys, jokaiselle kuuluva ihmisarvo ja oikeus hyvään elämään. Arvoperustasta johdettavissa olevat keskeiset arvot, tasa-arvo, suvaitsevaisuus, erityisyyden kunnioitus, itsemääräämisoikeus, yksilöllisyys ja yhteisöllisyys, ohjaavat opetustoimintaa, päätöksentekoa ja opiskelijoiden kohtaamista. Ihmisten yhdenvertaisuus perustuu lukuisiin kansainvälisiin sopimuksiin, joihin Suomi on sitoutunut. Suomen perustuslaki turvaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden.

Oikeus opetukseen ja oppimiseen ovat keskeisiä ihmisoikeuksia. Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus edistää erityistä tukea tarvitsevien nuorten mahdollisuuksia osallistua perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen. Yhtäläiset koulutusmahdollisuudet toteuttavat elinikäisen oppimisen ajatusta ja ehkäisevät syrjäytymistä.

Arvojen toteuttaminen edellyttää fyysisen ja sosiaalisen ympäristön muokkaamista kaikille esteettömäksi ja palveluiden kuten teknologian saavutettavuutta. Vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa arvopäämääränä on kaikkien ihmisten tasa-arvoinen ja täysivaltainen osallisuus kaikissa ympäröivän yhteisön toiminnoissa ja koulutuksessa inklusion periaatteiden mukaisesti. Koulutuksellisen tasa-arvon periaatteen toteuttamiseksi valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus tarjoaa opiskelijalle, myös vaikeimmin vammaisille, erilaisia tuen tarpeita ja elämäntilanteita huomioivan oppimisympäristön. Fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti esteettömässä ja saavutettavassa ympäristössä yksilö voi toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Opetuksen järjestäminen, opetusmenetelmät ja koulutettu ja osaava opetushenkilöstö tukevat opiskelijan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kasvua. Opiskelu ja kuntoutuminen nivELYVÄT toisiinsa niin, että opiskelija saa asettamiensa tavoitteiden mukaisesti lisää valmiuksia itsenäiseen elämään, työhön ja ammatilliseen peruskoulutukseen. Opiskelijaa tuetaan tavoitteiden

ja tuen tarpeiden mukaisesti elämänkaaren vaihe huomioon ottaen sekä moniammatillista verkostoa ja kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä hyödyntäen.

Vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen arvoperustaa tukee humanistinen ihmiskäsitys. Tähän pohjautuen opiskelijan erityisyyttä ja yksilöllisyyttä kunnioitetaan. Hänet kohdataan aktiivisena, tavoitteisiinsa pyrkivänä, oppivana ja kehittyvänä ihmisenä. Opiskelija tulee nähdä ja kuulla oman elämänsä asiantuntijana ja täysivaltaisena toimijana. Opiskelijaa tuetaan ja ohjataan ottamaan omista lähtökohdistaan itse vastuuta opiskelustaan, arjestaan sekä ihmisenä kasvamisestaan. Erityisyyden kunnioittaminen ja arvostaminen merkitsee erilaisuuden hyväksyntää ja suvaitsevaisuutta.

Vammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa opiskelija vahvistaa työelämävalmiuksiaan, arjen hallintaansa ja osaamistaan. Opiskelija kartuttaa elinikäisen oppimisen avaintaitojaan ja ns. sosiaalista pääoma, jonka avulla työelämään ja ammatillisiin opintoihin siirtyminen helpottuu ja tasa-arvoinen ja aktiivinen osallisuus yhteiskunnassa mahdollistuu. Työ määrittellen laajasti palkkatyöstä vapaaehtoistyöhön. Toimiva, vuorovaikutteinen oppilaitoksen ja työ- ja elinkeinoelämän suhde on tärkeää valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa.

7.2 ERITYISOPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN

Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus toteutetaan kokonaisuudessaan erityisopetuksena. Koulutuksellisen tasa-arvon toteutumiseksi jokaisella opiskelijalla tulee olla erilaisista oppimisedellytyksistä riippumatta yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ammatilliseen koulutukseen sekä sijoittua koulutuksen jälkeen työhön ja yhteiskuntaan täysivaltaisena kansalaisena.

Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan ammatillinen koulutus tulee toteuttaa yhdenvertaisuusperiaatteen mukaan ensisijaisesti tavallisessa ammatillisessa oppilaitoksessa samoissa opetusryhmissä muiden opiskelijoiden kanssa. Opetus voidaan järjestää myös osittain tai kokonaan erityisryhmässä. Ammatilliset erityisoppilaitokset huolehtivat ensisijaisesti vaikeavammaisten koulutuksesta sekä vammaisten opiskelijoiden valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta. Lisäksi niiden tulee tarjota asiantuntija-apua muille ammatillisille oppilaitoksille.

Vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästyksen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityisiä opetus- tai opiskelijahuolto- ja palveluja tarvitsevien opiskelijoiden tulee saada erityisopetusta. Sen avulla turvataan henkilökohtaisiin edellytyksiin perustuva oppiminen, itsensä kehittäminen ja ihmisenä kasvaminen. Erityisopetukseen liitetään tarvittaessa muita tukitoimia ja kuntoutusta yhteistyös-

sä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa. Koulutuksenjärjestäjä määrittelee erityisopetuksen periaatteet: tavoitteet, toteutuksen, opetusmenetelmät, tuki- ja erityispalvelut, asiantuntijapalvelut, yhteistyötahot ja vastuut. Oppilaitoksen tulee varata erityisopetukseen riittävät voimavarat. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden oppimisen edistäminen on koko oppilaitosyhteisön tehtävä.

Erityisopetuksen tarve on määriteltävä ammatillisen koulutuksen lain 20 §:n ja opetussuunnitelman perusteiden pohjalta jokaiselle opiskelijalle yksilöllisesti. Tavoitteiden saavuttamista on tuettava yksilöllisesti suunnitellun ja ohjatun oppimisprosessin sekä erilaisten tukitoimien avulla.

7.3 KÄSITTEIDEN KUVAUSTA

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (Valmentava I)

Opiskelija suuntautuu koulutuksen jälkeen kiinnostustaan ja edellytyksiään vastaaviin ammatillisiin opintoihin ja työelämään. Laajuus on vähintään 20 opintoviikkoa ja enintään 40 opintoviikkoa. Erityisestä syystä laajuus voi olla 80 opintoviikkoa.

Esteettömyys, saavutettavuus

Esteettömyys ja saavutettavuus tarkoittavat fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön toteuttamista siten, että jokainen yksilö voi ominaisuuksistaan riippumatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, joka laaditaan opiskelijoille, joiden opetus annetaan erityisopetuksena. (L 630/1998, 20 §).

Henkilökohtainen opetussuunnitelma

Henkilökohtainen opetussuunnitelma, joka sisältyy henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan. Siinä määritellään opiskelijan yksilölliset oppimisen tavoitteet.

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, HOPS

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, HOPS, jossa määritellään oppimisen tavoitteet, opintojen suorittaminen, suoritustavat ja ajoitus sekä opintojen arviointi. HOPS tukee opiskelijan urasuunnittelua ja kehittää hänen valmiuksiaan itsearviointiin. Se perustuu opiskelijan oman opiskelun suunnitteluun, yksilöllisiin valintoihin, opinnoissa etenemiseen ja oppimisen arviointiin.

Inklusio

Inklusiolla tarkoitetaan kaikkien ihmisten tasa-arvoista ja täysivaltaista osallisuutta kaikissa ympäröivän yhteisön toiminnoissa ja koulutuksessa se merkitsee, että kaikilla on mahdollisuus hakeutua valitsemaansa koulutukseen, jonne järjestetään tarvittavat palvelut.

Integraatio

Vammaisten ja vammattomien koulutuksen järjestäminen samojen periaatteiden mukaan samassa koulujärjestelmässä siten, että he toimivat mahdollisimman paljon yhdessä. Erityiset tuen tarpeet huomioidaan erityistukea antamalla.

Jatkosuunnitelma

Todistukseen liitetään jatkosuunnitelma, joka sisältää sanallisen kuvauksen ammatillisen koulutuksen, työllistymisen, asumisen, kuntoutuksen tai arjen hallinnan suunnitelmista ja tukitoimista. Jatkosuunnitelmassa kuvataan koulutuksen tavoite, opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet, opiskelijan vahvuudet ja kehittymistarpeet sekä erityisen tuen tarve. Lisäksi kuvataan saavutetut tulokset ja suositukset jatkoopinnoista tai työstä koulutuksen jälkeen.

Kuntoutuminen

Kuntoutuminen on opiskelijan yksilöllinen muutosprosessi, joka etenee itse asetettujen tavoitteiden ja omien voimavarojen mukaan.

Kuntoutus

Kuntoutuksella tarkoitetaan toimintaa ja toimenpiteitä, jotka edistävät opiskelijoiden toimintakykyä ja omatoimisuutta. Kuntoutuksen eri osa-alueet lääkinnällinen kuntoutus, sosiaalinen kuntoutus, kasvatuksellinen kuntoutus ja ammatillinen kuntoutus painottuvat opiskelijoilla yksilöllisesti. Kuntoutuksen tavoitteena on, että opiskelijoiden ongelmia voidaan ehkäistä, vähentää tai korjata.

Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillinen yhteistyö on eri alojen ammattilaisten yhteistyötä sekä oppilaitoksen sisällä että laajassa yhteistyöverkostossa, jossa vaikuttavat erilaiset toimijat ja viranomaiset mm. terveydenhoitoviranomaiset, koulutoimi, nuorisotoimi, erilaiset työelämän yhteistyökumppanit, sosiaalitoimi ja erilaiset järjestöt sekä opiskelijan huoltajat ja muut läheiset henkilöt.

Nivelvaiheyhteistyö

Vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen tehtävänä on toimia nivelvaiheen koulutuksena perusasteen ja ammatillisen toisen asteen välillä tai työelämän välillä. Nivelvaiheen koulutukselle on ominaista laaja yhteistyö eri tahojen kanssa hakeuduttaessa koulutukseen sekä jatkosuunnitelmia laadittaessa.

Opiskelijahuolto

Opiskelijahuollon tavoitteena on luoda turvallinen ja terveellinen opiskeluympäristö ja edistää oppilaitosyhteisön yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja viihtyisyyttä.

Sisäinen yrittäjäyys

Sisäisellä yrittäjäyhdellä tarkoitetaan yritteliästä elämänsäntettä, halua kehittää itseään ja työskennellä tavoitteellisesti vahvuuksiaan hyödyntäen sekä rohkeutta kokeilla erilaisia asioita opiskelussa, työssä ja arjessa.

Toimintakyky

Toimintakyky tarkoittaa kykyä tai mahdollisuuksia selviytyä jokapäiväisen elämän haasteista: itsestä huolehtimisesta, työstä, opiskelusta, ihmissuhteista, vapaa-ajasta ja harrastuksista. Toimintakyky koostuu fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista edellytyksistä. Se on myös selviytymistä omalle elämälle asetetuista tavoitteista ja toiveista. Toimintakykyä voidaan kuvata myös yksilön ominaisuuksien ja ympäristön ominaisuuksien välisenä suhteena: tasapainotilana kykyjen, elin- ja toimintaympäristön sekä omien tavoitteiden välillä.

Työelämään valmentautuminen

Työelämään valmentautuminen on aidossa työympäristössä tapahtuvaa tavoitteellista, ohjattua ja arvioitua opiskelua. Se on koulutuksen järjestämismuoto, jossa opiskelija tutustuu työelämään ja omiin mahdollisuuksiinsa, oppii osan koulutuksen tavoitteista työpaikalla työtä tehden sekä valmentautuu näin tuleviin ammatillisiin opintoihinsa ja työllistymiseen. Työelämään valmentautumisen avulla opiskelija saa tuntumaa työelämästä jatkosuunnitelmiensa tueksi.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (Valmentava II),

Opiskelijan keskeisenä tavoitteena on itsenäistyä elämän eri osa-alueilla ja valmentautua työelämään ja saada elinikäisen oppimisen valmiudet. Opintojen laajuus on vähintään 40 opintoviikkoa ja enintään 120 opintoviikkoa.

Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyys on toimintakulttuuri, joka korostaa koko yhteisön jäsenten vastuuta ja vuorovaikutusta ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Yhteisöllisyyden perustana on oppilaitoksen toimintakulttuuri, arvot, tavoitteet ja toimintamallit. Rakentava oppilaitosyhteisö tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuksia tulla nähdyksi, kuulluksi ja osalliseksi sekä yhteisöön kuulumisen tunteen.